

Federale Pensioendienst
Zuidertoren
1060 Brussel
www.pensioendienst.fgov.be

Rustpensioenen van het ambtenarenstelsel

Maart 2018

.be

INHOUDSTAFEL

Inleiding		4
	Enkele opmerkingen in verband met de tekst van deze brochure.....	4
RUSTPENSIOENEN	SOORTEN EN VOORWAARDEN	6
	Rechthebbenden	7
	Pensioenleeftijd: pensioen wegens leeftijdsgrens	7
	Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen	8
	Algemene regel voor het bekomen van een vervroegd pensioen – loopbaanbreuk 1/60.....	8
	Bijzondere regels - loopbaanbreuken 1/55, 1/50 en andere preferentiële loopbaanbreuken.....	12
	Algemene methode - Berekening loopbaanduur bij vervroegd pensioen.....	19
	Voorbeelden.....	20
	Overgangsmaatregelen voor personen die aan de vooravond van hun pensioen staan	21
	Vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum... ..	24
	Pensioen wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid ..	26
	Wanneer, hoe en waar uw pensioen aanvragen?	27
	Verlies van recht op rustpensioen of opschorting van de betaling	28
RUSTPENSIOENEN	BEREKENING EN BEDRAGEN	29
	Hoe wordt uw rustpensioen berekend ?	30
	Beperkingen van het rustpensioen	33
	De pensioenbonus	33
	Gewaarborgd minimumbedragen	34
	Gewaarborgde minimumbedragen wegens leeftijd of anciënniteit	34
	Gewaarborgde minimumbedragen bij lichamelijke ongeschiktheid	35
	Supplement zware handicap	36
	Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld ..	37
	Gewoon vakantiegeld	37
	De aanvullende toeslag bij het vakantiegeld.....	38
	Cumulatie	39
	Pensioenraming	39
	Uitbetaling van de pensioenen	40

RUSTPENSIOENEN OVERLIJDEN VAN EEN GEPENSIOENEERDE		44
	Overlijden: wat moeten de langstlevende echtgenoten of de wezen doen?	45
	BIJLAGEN	47
Bijlage 1	Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken.....	48
Bijlage 2	Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiliteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of vergelijkbare situaties.....	56
Bijlage 3	Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in het werknemersstelsel	63
Bijlage 4	Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in het zelfstandigenstelsel.....	64
Bijlage 5	Buitenlandse pensioenrechten die kunnen meegeteld worden voor een vervroegd pensioen in België	65
Bijlage 6	Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016	66
	mypension.be	71
DE PENSIOENDIENST DIENSTVERLENING & CONTACT		72
	Enkele woorden over de Pensioendienst	73
	De Pensioendienst contacteren	74
	U hebt een klacht?	77
	Deze brochure werd gemaakt door de Communicatiedienst van de FPD. Zij mag niet worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt voor publicitaire, winstgevende of andere doeleinden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de FPD. De gedeeltelijke of integrale reproductie is toegestaan wanneer die reproductie uitsluitend bestemd is voor privégebruik.	

Inleiding

Enkele opmerkingen in verband met de tekst van deze brochure

	Deze brochure bevat algemene inlichtingen over de rustpensioenen van ambtenaren . Gezien de complexiteit van de pensioenmaterie, kunnen niet alle details aan bod komen.
Bedragen	De bedragen in deze brochure zijn reeds geïndexeerde bedragen (1,6734: index van toepassing vanaf 30 juni 2017).
De pensioenwetgeving	De inlichtingen in deze brochure zijn gebaseerd op: <ul style="list-style-type: none"> • de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen (B.S. 30.12.2011); • de wet van 13 december 2012 houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende de pensioenen van de overheidssector (B.S. 21.12.2012); • de wet van 28 april 2015 houdende bepalingen betreffende de pensioenen van de publieke sector (B.S. 13.05.2015); • de wet van 21 mei 2015 tot wijziging van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen, wat betreft bepaalde personeelsleden van de geïntegreerde politie (B.S. 29.05.2015); • de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen, de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen (B.S. 21.08.2015).
Begrip ambtenaar	Het woord ambtenaar moet in deze brochure geïnterpreteerd worden als ieder vastbenoemd of daarmee gelijkgesteld personeelslid tewerkgesteld in de overheidssector (zoals stagiairs). Uit deze definitie vloeit voort dat ook magistraten, leerkrachten, militairen, personeelsleden bij de politie,... onder het begrip 'ambtenaar' vallen. De contractuele personeelsleden vallen onder het pensioenstelsel van de werknemers. Voor meer informatie kunt u zich richten tot FPD Werknemerspensioenen. Van zodra contractuele personeelsleden vastbenoemd worden, vallen hun diensten, in principe, onder het pensioenstelsel van de ambtenaren.

Gelijkheid man – vrouw

In de pensioenwetgeving van het ambtenarenstelsel hebben mannen en vrouwen volledig dezelfde rechten. Om de leesbaarheid te verhogen, wordt enkel 'hij', 'zijn' of 'echtgenoot' vermeld in plaats van 'hij/zij', 'hem/haar', 'echtgeno(o)t(e)'. Dit betekent hoegenaamd niet dat de tekst enkel op mannen van toepassing is.

Recht en berekening van uw pensioen

Er is een groot verschil tussen wat aanneembaar is voor uw **RECHT** op een pensioen en wat aanneembaar is voor de **BEREKENING** van uw pensioen.

Het pensioenrecht bepaalt of u al dan niet met pensioen kunt gaan. Dit recht hangt af van de leeftijdsvoorwaarden en de minimumloopbaanduur waaraan voldaan moet worden voor het jaar dat iemand met pensioen wil gaan.

Vooraleer over te gaan tot de berekening van een pensioen, zal de Pensioendienst eerst nagaan of aan de voorwaarden om een pensioenrecht te openen, voldaan is.

De pensioenberekening bepaalt het bedrag van uw pensioen. De berekening is gebaseerd op 3 elementen: de wedde, de loopbaanduur en de loopbaanbreuk, ook tantième genoemd. De Pensioendienst gaat over tot de berekening van uw pensioen enkel en alleen als u aan de voorwaarden voor het pensioenrecht voldoet.

Ook al is de loopbaanduur bepalend voor zowel het pensioenrecht als de pensioenberekening, de manier waarop hij in aanmerking wordt genomen voor het pensioenrecht of de pensioenberekening verschilt aanzienlijk.

Gemengde loopbaan

Als u in verschillende sectoren heeft gewerkt (ambtenaar + werknemer en/of zelfstandige), dan heeft u normaal gezien recht op meerdere afzonderlijke pensioenen, één uit elk pensioenstelsel.

Het pensioenbedrag als werknemer en/of zelfstandige kan worden verminderd indien er ook een pensioen als ambtenaar is. Dit geldt ook voor het supplement gewaarborgd minimum om het gewaarborgd minimumbedrag te bereiken (*zie pag.35*).

Deze brochure behandelt de gemengde loopbaan niet. Indien u informatie zoekt over dit onderwerp, dan kunt u terecht bij de **Pensioenlijjn**, de gratis inlichtinglijn van de 2 pensioeninstellingen (FPD en RSVZ), op het nummer **1765**.

Vanuit het buitenland (betalend): + 32 78 15 1765.

Rustpensioenen

Soorten en voorwaarden

Rechthebbers	7
Pensioenleeftijd: pensioen wegens leeftijdsgrens	7
Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen	8
Algemene regel voor het bekomen van een vervroegd pensioen – loopbaanbreuk 1/60.....	8
Bijzondere regels - loopbaanbreuken 1/55, 1/50 en andere preferentiële loopbaanbreuken.....	12
Algemene methode - Berekening loopbaanduur bij vervroegd pensioen.....	19
Voorbeelden.....	20
Overgangsmaatregelen voor personen die aan de vooravond van hun pensioen staan.....	21
Vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum.....	24
Pensioen wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid	26
Wanneer, hoe en waar uw pensioen aanvragen?	27
Verlies van recht op rustpensioen of opschorting van de betaling	28

Rechthebbers

Alleen **vastbenoemde** en daarmee gelijkgestelde **personeelsleden** (zoals stagiairs) hebben recht op een pensioen van het ambtenarenstelsel. **Contractuele personeelsleden** krijgen een rustpensioen van het werknemersstelsel.

Voor vastbenoemde personeelsleden kunnen sommige tijdelijke en contractuele diensten die aan de benoeming voorafgingen, echter wel meegeteld worden voor het recht en de berekening van het pensioen van het ambtenarenstelsel.

Hoe dan ook, om rekening te kunnen houden met deze tijdelijke en contractuele diensten, moeten ze in principe betaald zijn vanuit de Staatskas en gepresteerd zijn in een graad waarin een vaste benoeming mogelijk was op het moment dat ze geleverd werden.

Pensioenleeftijd: pensioen wegens leeftijdsgrens

Algemene regel

De leeftijdsgrens voor ambtenaren, dit wil zeggen de leeftijd waarop u ambtshalve gepensioneerd moet worden en u rechten op een pensioen kan doen gelden, is **65 jaar** voor zover u minstens **20 dienstjaren** heeft. Deze leeftijdsgrens wordt opgetrokken tot **66 jaar vanaf 2025** en tot **67 jaar vanaf 2030**. U kunt eveneens gepensioneerd worden wegens leeftijdsgrens als u minstens 5 dienstjaren als ambtenaar telt en u diensten of periodes na 31 december 1976 kan laten gelden.

Opgelet!

Om die 5 jaar te bepalen, wordt er geen rekening gehouden met de tijdsbonificatie wegens het verplicht bezit van een diploma of met gelijk welke andere periode vergoed wegens diensten die voor de vaststelling van de wedde meetellen (nuttige ervaring). Het pensioen wegens leeftijdsgrens wordt niet ambtshalve toegekend; **een aanvraag is verplicht (zie pag. 27)**.

Specifieke leeftijdsgrenzen

Voor bepaalde personeelscategorieën kan de leeftijdsgrens hoger (bijvoorbeeld voor de magistraten) of lager (bijvoorbeeld voor bepaalde militairen) zijn.

Werken na 65 jaar

U kunt na de leeftijd van 65 jaar blijven verder werken maar dan moet u een aanvraag indienen bij uw werkgever en uw werkgever moet die ook goedkeuren.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Soorten

Er zijn 2 soorten vervroegd pensioen:

- Het vervroegd pensioen is een onmiddellijk pensioen wanneer u nog in dienst was de dag voor uw pensionering.
- Het vervroegd pensioen is een uitgesteld pensioen wanneer u niet in dienst was de dag voor uw pensionering omdat u
 - ofwel zelf ontslag hebt genomen vooraleer u de pensioenleeftijd bereikt hebt;
 - ofwel door uw werkgever ambtshalve bent ontslagen (niet als zwaarste tuchtmaatregel).

Algemene regel

voor het bekomen van een vervroegd pensioen – loopbaanbreuk 1/60

De minimumleeftijd voor vervroegd pensioen van 60 jaar wordt vanaf 2013 jaarlijks met 6 maanden verhoogd om in 2018 op 63 jaar te komen.

De minimumloopbaanduur wordt eveneens opgetrokken. Terwijl die in 2012 nog minstens 5 jaar bedroeg in het ambtenarenstelsel, wordt die aanzienlijk verhoogd. Zo bedraagt die in 2015 40 jaar, in 2017 41 jaar en vanaf 2019 42 jaar.

Basistabel

1/60

Jaar	Algemene regel		Uitzondering lange loopbaan	
	Minimumleeftijd	Minimum-loopbaanduur	Loopbaan op 60 jaar	Loopbaan op 61 jaar
2012	60 jaar	5 jaar		
2013	60 jaar en 6 maanden	38 jaar	40 jaar	
2014	61 jaar	39 jaar	40 jaar	
2015	61 jaar en 6 maanden	40 jaar	41 jaar	
2016	62 jaar	40 jaar	42 jaar	41 jaar
2017	62 jaar en 6 maanden	41 jaar	43 jaar	42 jaar
2018	63 jaar	41 jaar	43 jaar	42 jaar
vanaf 2019	63 jaar	42 jaar	44 jaar	43 jaar

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

● Opgelet!

De algemene regel geldt voor personen met een loopbaan in een **administratieve functie** waarvoor het pensioen berekend wordt aan de hand van de loopbaanbreuk van 1/60 per dienstjaar. Deze functies bestaan bij alle federale besturen (FOD's en POD's), ministeries van de gemeenschappen en de gewesten, lokale besturen (steden en gemeenten, OCMW's, intercommunales), instellingen van openbaar nut (federaal, gemeenschappen en gewesten), overheidsbedrijven, ... Als u heeft gewerkt in een ambt waarvoor het pensioen berekend wordt aan de hand van **een voordeliger loopbaanbreuk dan 1/60** per dienstjaar, gelden andere specifieke regels (*zie pag.12 – bijzondere regels – loopbaanbreuk 1/50 en 1/55*).

Uitzondering 1

In afwijking van de algemene regel kunt u bij een lange loopbaan nog steeds vroeger met pensioen gaan:

- in 2013: op 60 jaar bij een loopbaan van 40 jaar;
- in 2014: op 60 jaar bij een loopbaan van 40 jaar;
- in 2015: op 60 jaar bij een loopbaan van 41 jaar;
- in 2016: op 60 jaar bij een loopbaan van 42 jaar, of op 61 jaar bij een loopbaan van 41 jaar;
- in 2017: op 60 jaar bij een loopbaan van 43 jaar, of op 61 jaar bij een loopbaan van 42 jaar;
- in 2018: op 60 jaar bij een loopbaan van 43 jaar, of op 61 jaar bij een loopbaan van 42 jaar;
- Vanaf 2019: op 60 jaar bij een loopbaan van 44 jaar, of op 61 jaar bij een loopbaan van 43 jaar.

Uitzondering 2

Voor een aantal beroepscategorieën blijven de huidige pensioenvooraarden inzake leeftijd en loopbaanduur voor het bekomen van een vervroegd pensioen bestaan:

1. Het rijdend personeel van de Belgische Spoorwegen geniet van preferentiële leeftijdsgrenzen (55 jaar) en loopbaanvoorwaarden (30 dienstjaren als rijdend personeel).
2. Voor de militairen bestaan er preferentiële leeftijdsgrenzen (56, 59 of 61 jaar). Ze moeten niet voldoen aan loopbaanvoorwaarden.
3. De ex-militairen die deel uitmaken van het veiligheidskorps van Justitie, van het personeel van de geïntegreerde politie (KALOG), die telefonist zijn of die naar een andere overheidswerkgever werden overgeplaatst, behouden hun preferentiële leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor zover ze op het moment van hun overplaatsting 45 jaar of ouder zijn.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

4. De leden van het operationeel kader van de geïntegreerde politie kunnen op pensioen gesteld worden op de preferentiële leeftijdsgrenzen vastgelegd door de artikelen 5 en 10 van de wet van 30 maart 2001, als ze ten laatste op 10 juli 2015 aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voldeden die door deze artikelen worden vastgelegd. (Wet van 21 mei 2015 tot wijziging van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen, wat betreft bepaalde personeelsleden van de geïntegreerde politie (B.S. 29.05.2015: invoeging van een artikel 88/1)). Ze kunnen dus op vervroegd pensioen gesteld worden vanaf de leeftijd van 54, 56 of 58 jaar volgens de categorie waartoe ze behoren.

Vaststelling van de nieuwe vereiste loopbaanvoorwaarden

Voor de vaststelling van de nieuwe vereiste loopbaanvoorwaarden, komt het volgende in aanmerking:

- de diensten die meetellen voor de vaststelling van het recht op een pensioen van de overheidssector
 - zonder onderscheid tussen deeltijdse en voltijdse diensten. Ook deeltijdse loopbaanonderbrekingen tellen altijd mee voor de opening van het recht op vervroegd pensioen;
 - zowel voor volledige als onvolledige kalenderjaren;
- periodes van militaire dienstplicht of diensten als gewetensbezwaarde;
- de tijdsbonificatie voor het bezit van een diploma voor zover dat een vereiste was voor een vaste benoeming of voor een bevordering. Vanaf 1 januari 2016 zal de diplomabonificatie geleidelijk aan afgeschaft worden en zal volledig verdwenen zijn voor de pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2030. De wet voorziet waarborgen en overgangsmaatregelen. (De wet van 28 april 2015 houdende bepalingen betreffende de pensioenen van de publieke sector (B.S. 13.05.2015)).
Meer info vindt u in bijlage 6.
- de loopbaanjaren als vrijwillige brandweerman worden gelijkgesteld met jaren als beroepsbrandweerman, voor zover deze vrijwillige brandweerman rechtstreeks deelneemt aan de brandbestrijding en op rust gesteld wordt als beroepsbrandweerman;
- bepaalde afwezigheidsperiodes:
 - verlof met behoud van wedde;
 - terbeschikkingstelling met wachtgeld;
 - onbetaalde afwezigheid gelijkgesteld met dienstactiviteit;

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

- het verlof zonder wedde dat niet gelijkgesteld wordt met dienstactiviteit. Dit verlof komt enkel in aanmerking voor 1 maand per kalenderjaar. Het verlof voor syndicale werkzaamheden daarentegen wordt, in bepaalde gevallen, niet beperkt tot 1 maand.
- de niet-gevalideerde volledige loopbaanonderbrekingen van vóór 1 januari 2011 (*zie pag. 11*).

Wat in geval van een gemengde loopbaan?

Om na te gaan of het vereiste aantal loopbaanjaren wordt bereikt, zal er ook rekening gehouden worden met de jaren die een recht kunnen openen in het werknemersstelsel of een Belgisch ander pensioenstelsel (zelfstandigen, personen tewerkgesteld buiten de Economische Europese Ruimte (EER) en buiten Zwitserland, ...).

In kalenderjaren waarin de beroepsactiviteit of de gelijkgestelde periode zich voordoet in één stelsel – hetzij als werknemer, hetzij als zelfstandige, hetzij als ambtenaar – zijn in principe enkel de regels van dit stelsel toepasbaar (*zie pag. 12: 'Wat in geval van onvolledige kalenderjaren?'*).

Indien iemand tijdens een kalenderjaar geen volledig jaar als ambtenaar heeft, zullen ook zijn periodes van tewerkstelling als werknemer of als zelfstandige in aanmerking worden genomen om aan de loopbaanvoorwaarden te kunnen voldoen:

- a. dit is altijd ter aanvulling van de diensten in de overheidssector zonder dat de som 12 maanden kan overschrijden;
- b. volgens de regels van het werknemers- of zelfstandigenstelsel;
- c. met inbegrip van de gelijkgestelde periodes.

Meer info hierover in bijlagen 3, 4 en 5.

Niet-gevalideerde loopbaanonder- brekingen vóór 1 januari 2011

Als overgangsmaatregel zullen de periodes van voltijdse loopbaanonderbreking die werden opgenomen vóór 1 januari 2011 en die volgens de oude regelgeving gevalideerd konden worden, maar die niet gevalideerd zijn, gratis aanneembaar zijn voor de bepaling van het aantal loopbaanjaren.

De periodes van voltijdse loopbaanonderbreking gesitueerd tussen 1 januari 2011 en 31 december 2011, die tot eind 2012 gevalideerd konden worden maar niet gevalideerd werden, tellen niet mee voor de bepaling van het aantal loopbaanjaren. *Meer info hierover is terug te vinden in de brochure 'De loopbaanonderbreking en afwezigheidsperiodes. Wat is de invloed ervan op mijn pensioen als ambtenaar?'*

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Wat in geval van onvolledige kalenderjaren?

De toepassing van principes uit de pensioenreglementering van de werknemers heeft voor onvolledige kalenderjaren in het ambtenarenstelsel de volgende impact:

- Als er minstens 4 maanden aan voltijds equivalent (VTE) gewerkt is in een kalenderjaar, telt dit kalenderjaar voor 12 maanden.
- Als er minder dan 4 maanden aan voltijds equivalent (VTE) gewerkt is in een kalenderjaar, telt enkel de exacte duur van de gepresteerde diensten als ambtenaar.

Bijzondere regels loopbaanbreuken 1/55 of 1/50

De toepassing van de bijzondere regels voor loopbaanbreuken van 1/55 of 1/50 (*zie hieronder*) kan in sommige gevallen aanleiding geven tot een overschrijding van 12 maanden.

Bijzondere regels - loopbaanbreuken 1/55, 1/50 en andere preferentiële loopbaanbreuken

De verschillende preferentiële loopbaanbreuken

Voor sommige ambtenaren voorziet de pensioenreglementering in een voordeliger loopbaanbreuk dan 1/60. Voor deze gevallen zijn er afwijkingen en aanpassingen op de algemene regel over de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voorzien.

● Voorbeelden

Loopbaanbreuk 1/55

- Onderwijs (kleuter-, lager, secundair en hoger onderwijs, deeltijds kunstonderwijs en volwassenenonderwijs)
- Niet-rijdend personeel Belgische Spoorwegen

Loopbaanbreuk 1/50

- Actieve diensten* (onder andere postbodes, douaniers, loodsen, luchtverkeersleiders ...)
- Leden van een operationeel korps van een brandweer die rechtstreeks deelnemen aan de brandbestrijding
- Leden van het operationeel kader van de geïntegreerde politie

* Voorzien in de bijlage van de wet van 21/07/1844

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

- Militairen van het actief kader (niet voor militaire dienstplicht)
- Overgeplaatste militairen (naar een andere werkgever in de overheidssector)
- Veiligheidsbeambten (vervoer van gevangenen)
- Bedienaars van de andere erediensten dan de rooms-katholieke
- Onderwijzers in de strafinrichtingen en de Dienst voor Jeugdbescherming

Loopbaanbreuk 1/48

voor prestaties
vanaf 1 januari 2012

- Rijdend personeel Belgische Spoorwegen
- Magistraten van de Rechterlijke Orde, de Raad van State, het Grondwettelijk Hof, het Rekenhof
- Federale ombudsmannen
- Bedienaars van de rooms-katholieke eredienst
- Leden van het onderwijzend en zelfstandig academisch personeel van een universiteit
- Lokale mandatarissen
- (Adjunct-)arrondissementscommissarissen
- Vaste Comités P en I
- (Vice-)provinciegouverneurs

Voordeligere loopbaanbreuken dan 1/48

voor prestaties
vóór 1 januari 2012

- **1/35 of 1/30** in functie van het aantal dienstjaren voor de magistraten van de Rechterlijke Orde, de Raad van State, het Grondwettelijk Hof
- **1/30** voor de leden van het onderwijzend en zelfstandig academisch personeel van een universiteit, de federale ombudsmannen (indien 12 jaar als ombudsman)
- **1/25** voor de eerste 15 jaar voor de (adjunct-)arrondissementscommissarissen
- **1/20** voor de bedienaars van de katholieke erediensten en de leden van de Vaste Comités P en I
- **1/12** voor de eerste 7 jaar bij de (vice-)provinciegouverneurs

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Invoering van een verhogingscoëfficiënt

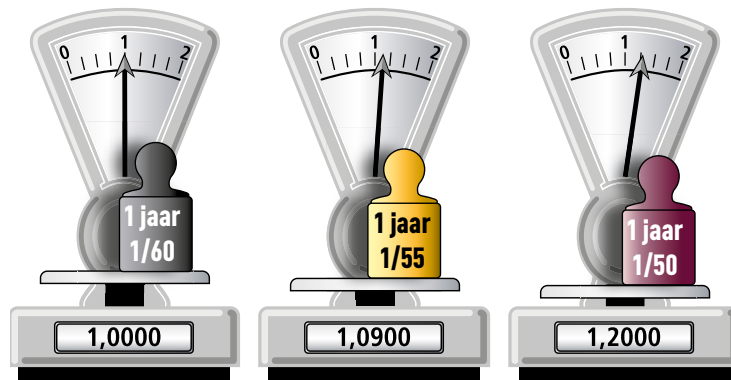
Voor de vaststelling van de vereiste loopbaanduur wegen de dienstjaren met een voordeliger loopbaanbreuk (**1/55**, **1/50** en andere voordeligere loopbaanbreuken) proportioneel zwaarder door (gewicht).

Voor de loopbaanvoorwaarde:

- 1 jaar dienst aan **1/60** telt als **1,00** jaar (= $1 \times 60/60$)
- 1 jaar dienst aan **1/55** telt als **1,09** jaar (= $1 \times 60/55$)
- 1 jaar dienst aan **1/50** telt als **1,20** jaar (= $1 \times 60/50$)

Deze coëfficiënten evolueren in de tijd.

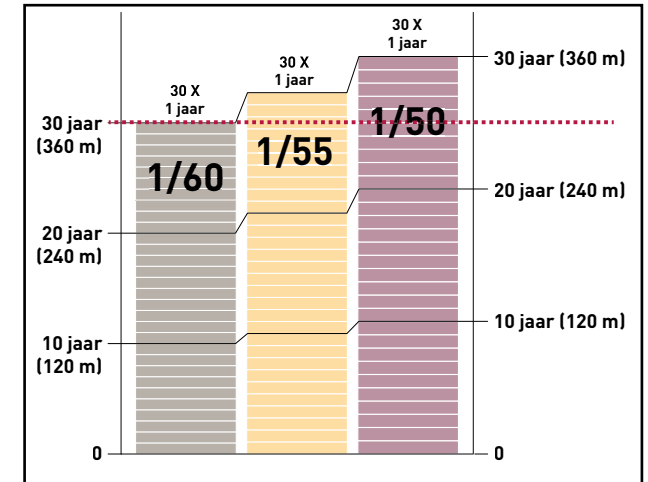
(zie omzettingstabellen pag. 17)

De **loopbaanvoorwaarden** voor de personeelscategorieën met een loopbaanbreuk die voordeliger is dan 1/50 (1/48, 1/35, 1/30, ...) zijn **dezelfde** als voor de personeelscategorieën met **een loopbaanbreuk 1/50**.

Deze berekeningswijze kan leiden tot een substantiële vermindering van het aantal vereiste loopbaanjaren. Door aan de dienstjaren doorgebracht in een functie waaraan een voordeliger loopbaanbreuk is gekoppeld, een proportioneel groter gewicht toe te kennen, wordt er sneller aan de minimale loopbaanvoorwaarden voldaan. Door dit systeem zijn de leeftijdsvoorwaarden voor deze personeelscategorieën dus versoepeld.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Het schema hierboven laat bijvoorbeeld zien dat **30 dienstjaren** met een loopbaanbreuk **1/60 overeenkomt** met **25 dienstjaren** met een loopbaanbreuk **1/50**.

De toepassing van deze berekeningswijze op de individuele loopbaan is niet eenvoudig zonder de hulp in te roepen van een pensioeninstelling.

Op welke diensten is de verhogings- coëfficiënt van toepassing?

Algemene regel: de verhogingscoëfficiënt is van toepassing op de duur van de diensten verstrekt in een ambt waaraan de wet, voor de pensioenberekening, een gunstiger loopbaanbreuk dan 1/60 verbindt. Het gaat over de volgende diensten:

- alle werkelijk gepresteerde diensten;
- alle verloven, gelijkgesteld met dienstactiviteit, met volledig behoud van bezoldiging. Periodes van beschikbaarheid wegens ziekte worden niet voorzien van een verhogingscoëfficiënt;
- periodes van beschikbaarheid voorafgaand aan het pensioen of hiermee gelijkgesteld (*zie lijst in bijlage 2*) zelfs wanneer de voordeliger loopbaanbreuk niet behouden blijft voor de berekening van het pensioen. In dit geval moet de coëfficiënt toegepast worden waarvan de ambtenaar genoten zou hebben als hij was blijven verder werken. Dit is vooral het geval bij actieve diensten.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Opmerking

De omvang van de prestaties speelt geen enkele rol. Zo zal bij een onderwijzer die gedurende 30 jaar halftijds les heeft gegeven de verhogingscoëfficiënt op 30 jaar worden toegepast en niet op 15 jaar.

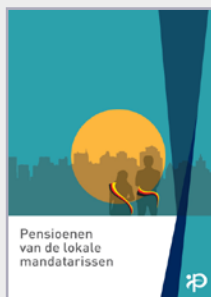
Uitzonderingen

De verhogingscoëfficiënt is **WEL** van toepassing op:

- loopbaan jaren als vrijwillige brandweerman (ook al komen die jaren niet in aanmerking voor de pensioenberekening);
- loopbaan jaren bij het personeel van de Belgische Spoorwegen (ook al is de voordeliger loopbaanbreuk door een reglement en niet bij wet vastgesteld).

De verhogingscoëfficiënt is **NIET** van toepassing op:

- diensten gepresteerd door het gemeentelijk en stedelijk personeel waarvoor een voordeliger loopbaanbreuk bestaat maar die niet bij wet is bepaald;
- diensten gepresteerd bij instellingen van openbaar nut die aangesloten zijn bij het algemeen pensioenstelsel van de pool van parastatalen ingesteld door de wet van 28 april 1958, zelfs wanneer bij wet een voordeliger loopbaanbreuk voor de deze diensten bepaald is. Voorbeeld: de RTBF;
- diensten gepresteerd als lokaal mandataris (*zie brochure 'Pensioenen van de lokale mandatarissen'*);
- periodes van diplomabonificatie;
- periodes van verplichte legerdienst of van diensten als gewetensbezwaarde.

Omzettingstabellen van een loopbaan met verschillende loopbaanbreuken

Als u tijdens uw loopbaan bij de overheid verschillende ambten hebt uitgeoefend of uw loopbaan heeft onderbroken door één of andere vorm van statutair verlof te nemen, dan moeten verschillende tussentijdse berekeningen gemaakt worden. In dergelijke gevallen moet een vrij complexe berekening worden gemaakt waarbij voor iedere periode de juiste verhogingscoëfficiënt moet worden gebruikt.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

ALGEMENE REGEL			1/60	1/55	1/50
JAAR	MIN. LEEFTIJD	LOOPBAAN (IN JAAR)	coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt
2013	60,5	38	1	1,0908	1,2001
2014	61	39	1	1,0908	1,2001
2015	61,5	40	1	1,0908	1,2001
2016	62	40	1	1,0908	1,2001
2017	62,5	41	1	1,0649	1,1714
2018	63	41	1	1,0401	1,1443
2019	63	42	1	1,0500	1,1200
2020	63	42	1	1,0500	1,0957
2021	63	42	1	1,0500	1,0722
2022	63	42	1	1,0500	1,0500

UITZONDERINGEN LANGE LOOPBAAN OP 60 JAAR			1/60	1/55	1/50
JAAR	MIN. LEEFTIJD	LOOPBAAN (IN JAAR)	coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt
2013	60	40	1	1,0910	1,2001
2014	60	40	1	1,0910	1,2001
2015	60	41	1	1,0910	1,1999
2016	60	42	1	1,0909	1,2000
2017	60	43	1	1,0654	1,1722
2018	60	43	1	1,0500	1,1454
2019	60	44	1	1,0500	1,1200
2020	60	44	1	1,0500	1,0957
2021	60	44	1	1,0500	1,0722
2022	60	44	1	1,0500	1,0500

UITZONDERINGEN LANGE LOOPBAAN OP 61 JAAR			1/60	1/55	1/50
JAAR	MIN. LEEFTIJD	LOOPBAAN (IN JAAR)	coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt	verhogings-coëfficiënt
2016	61	41	1	1,0910	1,1999
2017	61	42	1	1,0654	1,1722
2018	61	42	1	1,0500	1,1454
2019	61	43	1	1,0500	1,1200
2020	61	43	1	1,0500	1,0957
2021	61	43	1	1,0500	1,0722
2022	61	43	1	1,0500	1,0500

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

● **Opgelet!** De keuze van de toe te passen verhogingscoëfficiënt is afhankelijk van het jaar van oppensioenstelling en van de loopbaanbreuk. Eén enkele vergissing leidt altijd tot een fout resultaat. De Pensioendienst zal deze berekeningen zelf uitvoeren met een precisie tot op 4 decimalen.

Overgangmaatregel Voor de pensioenen die ingaan op 1 januari van de jaren 2017 tot 2022 worden de verhogingscoëfficiënten gebruikt van het voorafgaand kalenderjaar.

● **Voorbeeld** Een ambtenaar wordt 60 jaar in december 2018 (ingang van het pensioen is januari 2019) en wil op vervroegd pensioen op basis van de lange loopbaanvoorwaarden (43 jaar). De toegepaste verhogingscoëfficiënten zijn die van het jaar 2018.

UITZONDERINGEN LANGE LOOPBAAN OP 60 JAAR			1/60	1/55	1/50
JAAR	MIN. LEEFTIJD	LOOPBAAN (IN JAAR)	coëfficiënt	verhogings- coëfficiënt	verhogings- coëfficiënt
01/2017	60	43	1	1,0654	1,1722
01/2018	60	43	1	1,0500	1,1454
01/2019	60	44	1	1,0500	1,1200

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Algemene methode

Berekening loopbaanduur bij vervroegd pensioen

STAPPEN	INHOUD
1	Indeling per loopbaanbreuk Vooraf maakt u een zorgvuldig overzicht van uw loopbaan: <ul style="list-style-type: none"> • indeling in kalenderjaren of periodes met zuivere loopbaanbreuken; • indeling in kalenderjaren met gemengde loopbaanbreuken; • indeling in kalenderjaren uit een ander pensioenstelsel; • indeling in kalenderjaren uit verschillende pensioenstelsels. Binnen deze indeling moet u volledige kalenderjaren en onvolledige kalenderjaren apart zetten.
2	De duur van de militaire dienstplicht (of periode als gewetensbezwaarde) voegt u toe aan uw loopbaanoverzicht aan de periode met loopbaanbreuk 1/60 .
3	Heeft u postsecundaire studies van het huidig niveau van een bachelor of een master gedaan en was het bezit van dit diploma een benoemingsvereiste, dan kan u een tijdsbonificatie van 2 of 3 jaar voor het bachelorniveau en 4 of 5 jaar voor het masterniveau in het loopbaanoverzicht toevoegen, naargelang het diploma dat men bezit. Wanneer u het diploma behaald heeft tijdens uw loopbaan, mag u de periode niet dubbel tellen. Opgelet: de diplomabonificatie wordt geleidelijk aan afgeschaft vanaf 2016 – zie <i>bijlage 6</i>
4	U beschikt nu over een gedetailleerd loopbaanoverzicht . Nu kan u in de basistabel (<i>pag.8</i>) voor het gewenste pensioeringsjaar de voorwaarde inzake leeftijd en loopbaanduur voor een vervroegde pensioering aflezen.
5	Berekening fase 1 Tel per loopbaanbreuk de periode op en zet het resultaat om in maanden.
6	Berekening fase 2 De periodes die een loopbaanbreuk bevatten van 1/50 en 1/55 worden nu met de verhogingscoëfficiënt vermenigvuldigd. De verhogingscoëfficiënt vindt u terug in de betreffende tabellen. Onvolledige kalenderjaren die zonder de verhogingscoëfficiënt te hebben toegepast geen 4 maanden geven, worden niet afgerond naar 12 maanden. Het is het aantal gepresteerde maanden vermenigvuldigd met de verhogingscoëfficiënt dat in rekening wordt gebracht. Onvolledige kalenderjaren die wel 4 maanden geven, worden afgerond naar 12 maanden. Als uit de berekening zou blijken dat de overheidsdiensten vermenigvuldigd met de coëfficiënt meer bedragen dan 12 maanden, dan mag dit resultaat behouden blijven.
7	U maakt de som van alle resultaten (periodes aan 1/60 + periodes aan 1/55 + periodes aan 1/50 + periodes in de privésector).
8	Vergelijk nu het bekomen resultaat onder stap 7 met de vereiste loopbaanduurvoorwaarden voor het gewenste pensioeringsjaar die u in stap 4 heeft opgezocht. Indien het resultaat groter of gelijk is aan de vereiste minimale loopbaanduurvoorwaarde, dan kunt u op vervroegd pensioen gaan in het door u gewenste jaar. Indien de vereiste minimumloopbaanduur kleiner is, dan kunt u niet op vervroegd pensioen in het gewenste jaar.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Voorbeelden

● **Voorbeeld 1** Diensten als ambtenaar van 01/05/1980 tot 31/07/1980 aan **1/50**
en geen andere diensten

Duur = 3 maanden, geen afronding naar 12 maanden.
Periode telt voor $3 \times 1,2 = 3,6$ maanden.

● **Voorbeeld 2** Diensten als ambtenaar van 01/02/1980 tot 31/05/1980 aan **1/60**
en geen andere diensten

Duur 4 maanden VTE* = deze periode wordt aanvaard
voor 12 maanden.

● **Voorbeeld 3** Diensten als ambtenaar van 01/01/80 tot 15/11/1980 aan **1/50**

De periode van 01/01/1980 tot 15/11/1980 = 10,5 maanden.
Als we vermenigvuldigen met de verhogingscoëfficiënt van 1,2
hebben we $10,5 \times 1,2 = 12,60$. De aangenomen duur is 12,6 maanden.

● **Voorbeeld 4** Diensten als ambtenaar van 01/01/80 tot 31/08/1980 aan **1/50**

De periode van 01/01/1980 tot 31/08/1980 = 8 maanden.
Als we die vermenigvuldigen met de verhogingscoëfficiënt van 1,2
hebben we $8 \times 1,2 = 9,6$ maanden.
Omdat we nu de 12 maanden niet overschrijden,
moeten we het jaar 1980 afronden tot 12 maanden.

In Bijlage 1 (pag. 48 en volgende) vindt u voorbeelden van het gebruik van het stappenplan om een loopbaanduur met verschillende loopbaanbreuken te berekenen.

* VTE= voltijdsequivalent

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Overgangsmatregelen voor personen die aan de vooravond van hun pensioen staan

Overgangsmatregel 1

Om te vermijden dat tijdens de overgangperiode ambtenaren, geboren in de maand december, geconfronteerd worden met andere voorwaarden inzake leeftijd en loopbaanduur dan andere ambtenaren uit hetzelfde geboortjaar maar die niet in december zijn geboren, voorziet de pensioenhervorming in een specifieke maatregel:

- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2014 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2013;
- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2015 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2014;
- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2016 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2015;
- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2017 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2016;
- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2018 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2017;
- rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2019 worden onderworpen aan de voorwaarden van 2018.

● Voorbeeld

Een ambtenaar die op 6 december 1956 geboren is, wil op 60 jaar met pensioen gaan.
Op 31 december 2016 voldoet hij aan de 42 jaar dienst voor het recht en hij zal op 1 januari 2017 met pensioen kunnen gaan (zelfs al bedraagt in 2017 de loopbaanvoorwaarde 43 jaar om op 60 jaar met pensioen te kunnen gaan).

Overgangsmatregel 2

Uit de beschrijving van de algemene regel blijkt duidelijk dat tijdens de overgangperiode de pensioenleeftijd met 6 maanden en de vereiste loopbaanduur progressief worden verhoogd. Wie op om het even welk ogenblik aan de voorwaarden voldoet om op vervroegd pensioen te vertrekken, behoudt deze voorwaarden ongeacht de latere werkelijke ingangsdatum van zijn pensioen.

● Voorbeeld

De ambtenaar die ten laatste op 31 december 2012 de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden van 2012 vervult om het vervroegd pensioen op te nemen (algemene regel: 60 jaar en 5 dienstjaren), maar die beslist om verder te werken, kan nadien zijn vervroegd pensioen opnemen wanneer hij wil zonder aan de nieuwe, strengere leeftijds- en loopbaanvoorwaarden te voldoen.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Deze waarborg blijft gelden bij overgang naar een andere personeels-categorie. Wie op een bepaald ogenblik het recht op een vervroegd pensioen opent in een bepaalde personeels-categorie en daarna overgaat naar een andere personeels-categorie waarvan hij de pensioeringsvoorwaarden op het ogenblik van die overgang (nog) niet vervult, behoudt toch het recht om – op elk vrij gekozen tijdstip – met vervroegd pensioen te gaan.

● Voorbeeld

De 56-jarige treinmachinist die in 2013 de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden (dit wil zeggen minstens 55 jaar en 30 dienstjaren als rijdend personeel) van zijn bijzonder stelsel vervult, maar beslist nog twee bijkomende jaren in de administratie te werken, kan volgens zijn eigen keuze en op zijn vraag een vervroegd pensioen bekomen in 2015 omdat hij in 2013 al aan de voorwaarden beantwoordde.

Overgangsmaatregel 3

Een ambtenaar die in 2012 niet aan de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden van het werknemersstelsel (35 jaar en 60 jaar) voldeed en op één, twee of drie jaar van zijn vervroegd pensioen stond, zou onder de nieuwe regeling in een aantal gevallen drie, vier of vijf jaar langer moeten werken dan hij had voorzien.

Daarom is bij wijze van overgangsregeling voorzien dat het aantal jaren dat bijkomend gewerkt moet worden voor een aantal leeftijds-categorieën beperkt is tot twee. Wie vóór 1 januari 1956 geboren is, kan vanaf de leeftijd van 62 jaar vervroegd met pensioen gaan voor zover hij minstens 37 dienstjaren telt die aanneembaar zijn voor zijn pensioen.

Aangezien het over de toepassing gaat van een maatregel geïnspireerd door het pensioenstelsel van de werknemers, kan hierbij geen rekening gehouden worden met de tijdsbonificatie voor een diploma en de verhogingscoëfficiënten *(zie tabellen pag. 14 en volgende)*.

Overgangsmaatregel 4

Personen die zich op 1 januari 2012, op eigen aanvraag in beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling bevinden of in een vergelijkbare situatie, worden op pensioen gesteld op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van de termijn van die beschikbaarheid of van de ermee gelijkgestelde situatie. Deze datum kan evenwel niet gelegen zijn voor de eerste dag van de maand die volgt op de 60^e verjaardag.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Dit is eveneens van toepassing op de personen die bij hun werkgever een aanvraag hebben ingediend met het oog om vóór 5 maart 2013 in een dergelijke situatie geplaatst te worden:

1. vóór 1 januari 2012,
2. na 31 december 2011 op voorwaarde dat deze aanvraag door de werkgever werd ingewilligd vóór 5 maart 2012.

Deze overgangsmaatregel is niet meer van toepassing indien het personeelslid de beschikbaarheid of de vergelijkbare situatie voortijdig beëindigt.

Een wijziging in de omvang van de prestaties binnen eenzelfde stelsel van beschikbaarheid voorafgaand aan het rustpensioen wordt niet beschouwd als een stopzetting van de beschikbaarheid. Een einde stellen aan de situatie geïmagineerd door het koninklijk besluit met het oog om te genieten van een andere situatie geïmagineerd door het koninklijk besluit wordt echter wel beschouwd als een stopzetting.

In bijlage 2 vindt u een lijst met beschikbaarheden voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties die door de Koning zijn vastgelegd.

Overgangsmaatregel 5

Personen die zich op 1 januari 2015, op eigen aanvraag in beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling of in een vergelijkbare situatie bevinden, of personen die een door de werkgever vóór 1 januari 2015 goedgekeurde aanvraag hebben ingediend om vóór 2 september 2015 in een dergelijke toestand te worden geplaatst, kunnen genieten van een overgangsmaatregel. Deze personen behouden de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden die van toepassing waren vóór 1 januari 2017 en de vermindering van de diplomabonificatie vanaf 2016 is niet van kracht.

Deze overgangsmaatregel geldt ook voor de personen die, indien zij de aanvraag ertoe hadden ingediend, ten laatste op 1 januari 2015 in beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling konden geplaatst worden. In dit geval dient men zelf de Pensioendienst van deze situatie op de hoogte te brengen bij de aanvraag van het rustpensioen.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Overgangsmaatregel 6

Voor de personen geboren vóór 1962 is het aantal bijkomende jaren dat moet gepresteerd worden ten gevolge van de afbouw van de diplomabonificatie en/of de gewijzigde leeftijd- en loopbaanvoorwaarden vanaf 1 januari 2017 beperkt tot:

- maximum 1 jaar voor personen die minimum 59 jaar zijn in 2016 (ten laatste geboren in 1957);
- maximum 2 jaar voor personen die minimum 57 jaar zijn in 2016 (geboren in 1958 of 1959);
- maximum 3 jaar voor personen die minimum 55 jaar zijn in 2016 (geboren in 1960 of 1961).

Vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum

Een aanvraag doen

U kunt de vroegst mogelijke pensioendatum aanvragen via het formulier "Vaststelling pensioendatum en/of raming pensioenbedrag" dat u kunt verkrijgen:

- in de Pensioenpunten
- via de **Pensioenlijn 1765** (gratis vanuit België) (+ 32 78 15 1765 betalend vanuit het buitenland)
- via de website van de Pensioendienst
- www.pensioendienst.fgov.be - rubriek 'formulieren'

Om correcte informatie te kunnen verstrekken moet uw elektronisch loopbaandossier bij de Pensioendienst volledig zijn. Dit dossier wordt sedert 2011 voor iedere werknemer in de overheidssector opgebouwd door driemaandelijks werkgeversverklaringen.

Uw werkgever is bij wet verplicht uw loopbaangegevens in dit dossier te vervolledigen door het afleveren van een éénmalig elektronisch attest met al uw loopbaangegevens gepresteerd vóór 2011 in de overheidssector (historische gegevens). De werkgevers hadden hiervoor tijd tot uiterlijk eind 2015.

Sinds mei 2015 heeft de Pensioendienst geleidelijk aan de ontvangen loopbaanoverzichten (in PDF) met uw arbeidsprestaties tot eind 2010 in de rubriek "mijn dossierstatus" op mypension.be gepubliceerd. Wanneer het overzicht ontbreekt in uw persoonlijk geval is de kans groot dat uw werkgever het elektronisch attest nog niet heeft ingevoerd. Indien uw attest nog niet is afgeleverd, zal de Pensioendienst dit bij de werkgever opvragen.

Pensioenleeftijd: het vervroegd pensioen

Aangezien er momenteel veel aanvragen zijn, werken vele werkgevers met eigen prioriteitenlijsten en kunnen de wachttijden oplopen waardoor de dienstverlening van de Pensioendienst momenteel ernstig vertraagt. U zal hiermee rekening moeten houden. De tijdige pensioentoekenning zelf is niet in gevaar.

Opgelet!

U kunt deze aanvraag pas indienen vanaf de leeftijd van 55 jaar.

Vanaf nu kunnen werknemers, zelfstandigen en ambtenaren (van federale, provinciale en lokale overheden van wie de werkgever de loopbaan doorgegeven heeft) online berekenen wanneer ze op pensioen kunnen gaan.

Op mypension.be kan een raming gemaakt worden van:

- **de vroegste datum waarop pensioen mogelijk is in één stelsel** (werknemer, ambtenaar of zelfstandige);
- **de vroegste gemeenschappelijke ingangsdatum van het pensioen, bij een gemengde loopbaan** (een combinatie van werknemer en/of ambtenaar en/of zelfstandige) of de impact op de pensioendatum in de andere stelsels als iemand toch al met vervroegd pensioen kan in één stelsel.

my pension.be
uw online pensioendossier

Pensioen wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid

In welke gevallen?

U kunt gepensioneerd worden wegens lichamelijke ongeschiktheid in volgende gevallen:

- U wordt definitief lichamenlijk ongeschikt bevonden door de bevoegde medische dienst (in veel gevallen Medex).
- U werd ambtshalve gepensioneerd de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin u, sinds uw 60^e verjaardag (62 jaar vanaf 1 juli 2016, 62 jaar en 6 maanden vanaf 1 januari 2017, 63 jaar vanaf 1 januari 2018), in totaal 365 kalenderdagen ziekteverlof en/of disponibiliteit wegens ziekte telt (opeenvolgend of verspreid over het jaar).

Leeftijds- en loopbaanvoorwaarden

- **als het om een hoofdamt gaat** is er geen enkele leeftijds- of loopbaanvoorwaarde.

● Opgelet!

Volgens de pensioenwetgeving wordt een ambt als hoofdamt beschouwd als de prestaties minstens 50 % uitmaken van de prestaties van een voltijdse hoofdbetrekking.

- **als het om een bijamt gaat** (de prestaties maken minder dan 50 % uit van een hoofdbetrekking):

- moet u aan geen enkele leeftijdsvoorwaarde voldoen;
- moet u minstens 10 aanneembare dienstjaren hebben.

Afwijkingen:

- er is geen enkele duur vereist als uw lichamelijke ongeschiktheid te wijten is aan een arbeidsongeval, een ongeval van en naar het werk of een beroepsziekte;
- is uw ongeschiktheid toe te schrijven aan aandoeningen die te wijten zijn aan de uitoefening van uw werk, dan moet u minstens 5 dienstjaren hebben.

Berekening

De berekening van het pensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid is dezelfde als die van het gewone rustpensioen.

Wanneer, hoe en waar uw pensioen aanvragen?

Wanneer moet de aanvraag worden ingediend?

Het rustpensioen wordt niet automatisch toegekend, zelfs niet als iemand ambtshalve of wegens lichamelijke ongeschiktheid op rust wordt gesteld. **U moet altijd een aanvraag doen.**

Uitzondering: als de lichamelijke ongeschiktheid door Medex (Bestuur van de medische expertise) is uitgesproken, wordt het rustpensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid ambtshalve toegekend door de Pensioendienst.

Het is aangeraden de aanvraag in te dienen één jaar voor de gewenste pensioendatum.

Hoe en waar de aanvraag indienen?

De omschakeling van het papieren dossier naar het elektronische pensioendossier heeft de procedure van een pensioenaanvraag grondig gewijzigd.

In de nieuwe procedure kunt u zich onmiddellijk richten tot de Pensioendienst. U doet dit met het sterk vereenvoudigd aanvraagformulier dat u terugvindt op www.pensioendienst.fgov.be. U ondertekent het ingevulde formulier en stuurt het per gewone post naar het adres zoals vermeld op het formulier.

● Opgelet!

De Pensioendienst aanvaardt geen pensioenaanvragen per e-mail.

De Pensioendienst brengt uw werkgever zelf op de hoogte van uw pensioenaanvraag. Hierbij zal de Pensioendienst eveneens meedelen of u voldoet aan de loopbaanduurvoorwaarden als het gaat om een aanvraag om een vervroegde oppensioenstelling. Sedert de recente pensioenhervorming is het immers van groot belang dat de werkgever geen besluit van ontslag opstelt vooraleer er zekerheid is dat aan de loopbaanduurvoorwaarden is voldaan.

In het kader van de polyvalentie van de pensioenaanvraag zal de Pensioendienst ook de andere betrokken pensioeninstellingen informeren als het over een gemengde loopbaan gaat. U moet dus maar één keer een pensioenaanvraag indienen.

U kunt uw pensioen ook via internet aanvragen

- via de toepassing www.pensioenaanvraag.be
- via de website van de Pensioendienst (rubriek ambtenarenpensioenen) door te klikken op:
- via mypension.be

Meer uitleg over mypension.be op pag.71 en op www.mypension.be

Verlies van recht op rustpensioen of opschorting van de betaling

Verlies van recht

U verliest uw recht op een pensioen als:

- **u veroordeeld wordt voor een criminele straf**

Uw echtgenoot of uw kinderen kunnen een wettelijk pensioen uitgekeerd krijgen gelijk aan het overlevingspensioen waarop zij aanspraak zouden hebben als u overleden zou zijn.

Uw rustpensioen kan in geval van gratieverlening hersteld worden en wordt opnieuw verleend in geval van herstel in eer en rechten. In beide gevallen zal het vervallen pensioen echter niet worden terugbetaald.

- **uw diensten werden beëindigd ten gevolge van de zwaarste tuchtmaatregel die in uw statuut voorzien is**

Meestal gaat het hier over afzetting.

Indien u geen statuut heeft of er zijn geen tuchtmaatregelen voorzien, verliest u uw recht op rustpensioen in geval van ontslag omwille van ernstige redenen zonder vooropzeg of vergoeding ter compensatie van de vooropzeg. Als u uw ontslag bij het gerecht heeft aangevochten, zal u uw recht op rustpensioen pas verliezen als de rechter uw ontslag rechtsgeldig heeft bevonden en u geen enkele vergoeding heeft toegekend.

In dergelijk geval gebeurt er een overdracht van bijdragen naar het pensioenstelsel van de werknemers waardoor het mogelijk is om in dat stelsel een rustpensioen te verkrijgen.

Opschorting van betaling

De betaling van uw rustpensioen zal opgeschort worden:

- gedurende uw gevangenschap of internering in een gesloten instelling na 12 opeenvolgende maanden van gevangenschap of internering;
- als u zich niet aanmeldt om uw gevangenschap of internering te ondergaan.

Tijdens de periode van opschorting van uw rustpensioen, kunnen uw echtgenoot of uw kinderen een wettelijk pensioen uitgekeerd krijgen gelijk aan het overlevingspensioen waarop zij aanspraak zouden hebben als u overleden zou zijn.

De uitbetaling van het pensioen kan hersteld worden voor de periode van de voorlopige hechtenis als u bewijst dat u vrijgesproken bent door een gerechtelijke beslissing, in geval van buitenvervolginstelling of vrijspraak.

Rustpensioenen

Berekening en bedragen

Hoe wordt uw rustpensioen berekend ?	30
Beperkingen van het rustpensioen	33
De pensioenbonus	33
Gewaarborgd minimumbedragen	34
Gewaarborgde minimumbedragen wegens leeftijd of anciënniteit	34
Gewaarborgde minimumbedragen bij lichamelijke ongeschiktheid	35
Supplement zware handicap	36
Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld	37
Gewoon vakantiegeld	37
De aanvullende toeslag bij het vakantiegeld	38
Cumulatie	39
Pensioenraming	39
Uitbetaling van de pensioenen	40

Hoe wordt uw rustpensioen berekend?

Basisformule	$RP = RW \times D \times T$
	<p>RP = nominaal bedrag van het rustpensioen</p> <p>RW = referentiewedde</p> <p>D = het aantal aanneembare dienstjaren en periodes</p> <p>T = de loopbaanbreuk (ook tantième genaamd) of het deel van de referentiewedde dat voor elk aanneembaar dienstjaar wordt toegekend voor de pensioenberekening</p> <p>In het ambtenarenstelsel bestaat er geen pensioen voor alleenstaanden en geen gezinspensioen.</p>
Referentiewedde (RW)	Vanaf 1 januari 2012 is de referentiewedde (RW) de gemiddelde wedde van de laatste 10 loopbaanjaren of van de hele loopbaan als die geen 10 jaar telt.
Uitzonderingen	
Uitzondering 1	Het gewaarborgd minimumbedrag voor diegenen die wegens lichamelijke ongeschiktheid op pensioen worden gesteld, wordt berekend op basis van de gemiddelde wedde van de laatste 5 dienstjaren.
Uitzondering 2	Sommige pensioenen werden vóór de hervorming berekend op basis van de laatste wedde of op basis van een referentiewedde van minder dan 5 jaar. Vanaf 1 januari 2012 wordt de pensioenberekening gedaan op basis van de referentiewedde van de laatste 4 dienstjaren of op basis van de hele loopbaan als die korter is dan vier jaar. Voorbeeld: de personeelsleden van de Belgische Spoorwegen.
Uitzondering 3	Indien het bedrag van het pensioen berekend op basis van de gemiddelde wedde van de laatste 10 loopbaanjaren of van de volledige loopbaanduur als die meer dan 5 maar minder dan 10 jaar bedraagt, lager is dan het gewaarborgd minimumbedrag voor een alleenstaande gepensioneerde (= € 1 338,86 per maand, bedrag op 30 juni 2017), wordt het pensioen herberekend op basis van de gemiddelde wedde van de laatste 5 loopbaanjaren, zonder dat het nieuwe pensioenbedrag meer mag bedragen dan voornoemd gewaarborgd minimumbedrag.
Uitzondering 4	De pensioenen van de lokale mandatarissen (burgemeesters, schepenen, OCMW-voorzitters,...) blijven berekend op basis van de wedden verbonden aan elk mandaat.

Hoe wordt uw rustpensioen berekend?

Overgangsmatregelen in de wet

Voor personen geboren voor 1 januari 1962, is de referentiewedde de gemiddelde wedde van de laatste 5 loopbaanjaren, of van de hele loopbaan als die geen 5 jaar telt (pensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid).

● Opmerking

Om de referentiewedde die als basis dient voor de pensioenberekening te bepalen, wordt er ook rekening gehouden met bepaalde weddebijlagen.

Aanneembare diensten en periodes (D)

Voor de berekening van uw pensioen kan er rekening gehouden worden met verschillende diensten en periodes.

Diensten

- Diensten gepresteerd als vastbenoemd personeelslid bij:
 - de federale overheid
 - de gewesten
 - de gemeenschappen
 - de provincies
 - de gemeenten en OCMW's
 - de verenigingen van gemeenten
 - de intercommunales
 - sommige instellingen van openbaar nut
 - de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
 - Proximus, bpost, BAC, Belgocontrol, ...
 - de geïntegreerde politie
- Diensten in de magistratuur
- De militaire dienstplicht, zelfs als die werd gepresteerd vóór de indiensttreding
- De diensten die gepresteerd werden bij de burgerbescherming of als gewetensbezwaarde
- Bepaalde tijdelijke of contractuele diensten gepresteerd vóór de vaste benoeming kunnen meegeteld worden voor het ambtenarenpensioen. Om deze diensten te kunnen meetellen, moeten ze evenwel bezoldigd geweest zijn vanuit de Staatskas en moeten ze gepresteerd geweest zijn in een graad waarin een vaste benoeming mogelijk was op het moment dat ze gepresteerd werden. Diensten in het kader van een jongerenstage, diensten als gesubsidieerde contractueel of als contractueel kunnen in rekening worden gebracht. Andere diensten, waaronder diensten als tewerkgestelde werkloze (TWW), diensten in het kader van het Derde Arbeidscircuit

Hoe wordt uw rustpensioen berekend?

(DAC) en het Bijzonder Tijdelijk Kader (BTK) tellen daarentegen niet mee. Personen die onder deze tewerkstellingsprogramma's vielen, waren immers geen personeelsleden van de administratie in de ware betekenis van het woord, maar bleven ingeschreven als werkzoekende. Hun loon werd evenmin door de administratie betaald die hen tewerkstelde. Ze ontvingen vaak een verhoogde uitkering die betaald werd door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA).

Afwezigheidsperiodes

- Periodes van afwezigheid met behoud van loon.
Voorbeelden: gewoon verlof, bevallingsverlof, ziekteverlof, uitzonderlijk verlof (huwelijk, overlijden, ...).
- Periodes van disponibiliteit voor zover er een wachtgeld werd uitbetaald.
- Niet-bezoldigde periodes van afwezigheid gelijkgesteld met dienstactiviteit.
Voorbeelden: periodes van afwezigheid genomen in het kader van de halftijdse vervroegde uittreding en de vrijwillige vierdagenweek.
- Periodes van gehele of gedeeltelijke loopbaanonderbreking; de periodes van halftijdse tewerkstelling en afwezigheidsperiodes voor de vierdagenweek. Deze periodes worden in rekening gebracht volgens specifieke regels.
- Periodes van verlof zonder wedde die niet gelijkgesteld zijn aan dienstactiviteit. Dit verlof wordt evenwel in overweging genomen voor maximum één maand per kalenderjaar. Het verlof genomen voor de uitoefening van syndicale activiteiten is, in bepaalde gevallen, niet beperkt tot één maand.

Opmerking

De periodes van loopbaanonderbreking en bepaalde andere periodes van afwezigheid kunnen voor de berekening van het pensioen worden beperkt tot een bepaald percentage van de werkelijk gepresteerde diensten.

Meer informatie over dit onderwerp kunt u terugvinden in de brochure ['De loopbaanonderbreking en afwezigheidsperiodes. Wat is de invloed ervan op mijn pensioen als ambtenaar?'](#).

Hoe wordt uw rustpensioen berekend?

De loopbaanbreuk (T)

De loopbaanbreuk (ook tantième genaamd) staat voor het deel van de referentiewedde dat voor elk aanneembaar dienstjaar wordt toegekend voor de pensioenberekening. De meest voorkomende loopbaanbreuk voor de pensioenberekening in het ambtenarenstelsel is 1/60. Voor sommige ambtenaren voorziet de wetgeving in voordeliger loopbaanbreuken dan 1/60 *(zie pag. 12 en 13)*.

Voor de dienstjaren vanaf 1 januari 2012 worden alle voordeliger loopbaanbreuken dan 1/48 vervangen door de loopbaanbreuk 1/48.

Uitzondering

Als u vóór 1 januari 1957 geboren bent, dan behoudt u de oude berekeningswijze met uw voordeliger loopbaanbreuk dan 1/48.

Beperkingen van het rustpensioen

Het relatief maximum

Een rustpensioen van het ambtenarenstelsel kan in principe niet hoger zijn dat 3/4 van wedde die als basis dient voor de berekening.

Het absoluut maximum

Geen enkel ambtenarenpensioen mag hoger zijn dan het absoluut maximum van € 46 882,74 per jaar aan de spilindex van 138,01. Geïndexeerd komt dit neer op € 78 453,60 bruto per jaar (index 1,6734 op 30/06/2017) of € 6 537,80 bruto per maand.

De cumulatie van meerdere rustpensioenen van het ambtenarenstelsel onderling en de cumulatie van deze pensioenen met een overlevingspensioen van het ambtenarenstelsel of met een rust- of overlevingspensioen van het werknemers- of zelfstandigenstelsel of als werknemer ten laste van de Overzeese Sociale Zekerheid mogen het absoluut maximum bedrag niet overschrijden. De bedragen van het relatief en absoluut maximum kunnen verminderd worden als u onvolledige dienstjaren hebt (toepassing koninklijk besluit 206 van 29 augustus 1983).

De pensioenbonus

De pensioenbonus is afgeschaft met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2015. De personeelsleden die aan bepaalde voorwaarden voldoen, behouden het recht op een pensioenbonus. *Meer informatie hierover is terug te vinden in de brochure ['De pensioenbonus'](#).*

Gewaarborgde minimumbedragen

Algemene regel

Aan een rustpensioen dat lager is dan het gewaarborgd minimumpensioenbedrag, kan een supplement gewaarborgd minimum worden toegevoegd net om het gewaarborgd minimumbedrag te bereiken. Dit gewaarborgd minimumbedrag kan zowel toegekend worden aan personen die op pensioen zijn gesteld wegens leeftijdsgrens of dienstanciënniteit als aan diegenen die gepensioneerd zijn wegens lichamelijke ongeschiktheid. Het gewaarborgd minimumbedrag wordt enkel toegekend voor een pensioen uit hoofde van een hoofdambt.

Opgelet!

In de pensioenwetgeving wordt een ambt als hoofdambt beschouwd als de prestaties minstens 50 % uitmaken van een voltijds ambt.

Personen die onderstaande pensioenen genieten, komen niet in aanmerking voor een supplement gewaarborgd minimum:

- een pensioen uit een bijambt;
- een uitgesteld pensioen;
- een onmiddellijk pensioen zonder 20 aanneembare dienstjaren te tellen voor de opening van het recht op een pensioen, met uitsluiting van de diplomabonificatie en andere periodes vergoed wegens diensten die voor de vaststelling van de wedde meetellen (nuttige ervaring).

Bedragen

Het gewaarborgd minimumpensioenbedrag varieert naargelang:

- de reden van opruistelling:
 - leeftijd of anciënniteit
 - lichamelijke ongeschiktheid
- de burgerlijke staat van de gepensioneerde:
 - gehuwd
 - alleenstaand (vrijgezel, weduwe, uit de echtgescheiden of gescheiden van tafel en bed)

Gewaarborgde minimumbedragen wegens leeftijd of anciënniteit

Voor rustpensioenen wegens leeftijd of anciënniteit bedraagt het maandelijks bruto gewaarborgd minimumpensioenbedrag vanaf 30 juni 2017 op basis van een voltijds ambt:

- voor een alleenstaande gepensioneerde: € 1 338,86 bruto per maand;
- voor een gehuwde gepensioneerde: € 1 673,54 bruto per maand.

Gewaarborgde minimumbedragen

Gewaarborgde minimumbedragen bij lichamelijke ongeschiktheid

Voor rustpensioenen wegens lichamelijke ongeschiktheid bedraagt het gewaarborgde minimumpensioenbedrag op basis van een voltijds ambt:

- voor een alleenstaande gepensioneerde: 50% van de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar. Het brutobedrag per maand is gelijk aan minimum € 1 338,86 en maximum € 1 882,44;
- voor een gehuwde gepensioneerde: 62,5% van de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar. Het brutobedrag per maand is gelijk aan minimum € 1 673,54 en maximum € 2 353,04.

Het bedrag van het gewaarborgde minimum wegens lichamelijke ongeschiktheid kan nooit hoger zijn dan 75 % van het maximum van de baremieke schaal waarvan de betrokkene genoot vóór zijn oppensioenstelling.

Verminderingen op het supplement gewaarborgd minimum

Als u andere pensioenen of renten geniet, worden die van het supplement afgetrokken.

Renten wegens arbeidsongeval en andere soortgelijke voordelen die een schade vergoeden, worden slechts voor de helft afgetrokken.

Buitenlandse vervangingsinkomens worden slechts ten belope van 80 % afgetrokken.

De inkomsten van de echtgenoot worden ook gedeeltelijk van het supplement afgetrokken. Aan elke gehuwde gepensioneerde wordt echter een basisminimumbedrag gewaarborgd.

Dit basisminimum bedraagt 40 % van de gewaarborgde minimumbezoldiging. Vanaf 30 juni 2017 komt dit overeen met een bruto maandbedrag van € 752,97 voor een gepensioneerde met een voltijds ambt.

Deeltijds

Indien u niet altijd voltijds heeft gewerkt, dan worden de verschillende gewaarborgde minimumbedragen, de percentages en de begrenzingen verhoudingsgewijs aangepast, rekening houdend met de werkelijk gepresteerde diensten.

Schorsing van het supplement gewaarborgd minimum

De uitbetaling van het supplement wordt geschorst tijdens de kalenderjaren gedurende dewelke de titularis van een rustpensioen een winstgevende activiteit uitoefent die hem vanaf 1 januari 2018 een jaarlijks bruto inkomen van € 1 016,74 of meer oplevert.

Supplement zware handicap

Sommige gepensioneerden kunnen naast hun pensioen een supplement zware handicap krijgen. Op 30 juni 2017 bedraagt dit supplement € 169,46 bruto per maand.

Voorwaarden

Het supplement zware handicap wordt toegekend aan personeelsleden die:

- gepensioneerd werden wegens lichamelijke ongeschiktheid ten gevolge van een zware handicap die opgelopen werd tijdens de loopbaan en waardoor definitief een einde werd gemaakt aan hun diensten; of
- ambtshalve gepensioneerd werden omdat zij na de leeftijd van 60 jaar (leeftijd evolueert, *zie pag. 26*) 365 kalenderdagen afwezig waren wegens ziekte of disponibiliteit en hun afwezigheid wegens ziekte vóór hun pensionering te wijten is aan een zware handicap die tijdens de loopbaan is opgelopen;

EN

van wie de graad van verlies van zelfredzaamheid als gevolg van de zware handicap ten minste 12 punten bedraagt (cfr. M.B. van 30 juli 1987 tot vaststelling van de categorieën en van de handleiding voor de evaluatie van de graad van zelfredzaamheid met het oog op het onderzoek naar het recht op de integratietegemoetkoming).

Toekenningsprocedure

Als de bevoegde medische dienst (meestal Medex) u lichamenlijk ongeschikt verklaart, onderzoekt hij tegelijkertijd of u voldoet aan de voorwaarden voor het recht op een supplement zware handicap.

Als u daarentegen ambtshalve werd gepensioneerd, moet u zelf een aanvraag voor het supplement zware handicap per gewone brief indienen bij de Pensioendienst binnen het jaar dat volgt op de aanvang van uw pensioen. Na deze termijn is de aanvraag niet meer ontvankelijk. De Pensioendienst vraagt aan de medische dienst om te bepalen of u aan de voorwaarden voor het supplement voldoet.

Specifieke regels

Het totale pensioenbedrag en het supplement zware handicap mogen samen niet meer bedragen dan het dubbele van de gewaarborgde bezoldiging en bedraagt vanaf 30 juni 2017 € 3 764,87 bruto per maand. Het supplement zware handicap **wordt niet meer uitbetaald** gedurende de kalenderjaren waarin de begunstigde een winstgevendende activiteit uitoefent die hem vanaf 1 januari 2018 jaarlijks een bruto-inkomen oplevert gelijk of hoger dan € 1 016,74.

Het bedrag van het supplement zware handicap **wordt verminderd** met het bedrag van alle pensioenen, renten of andere voordelen die worden toegekend voor dezelfde handicap.

Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

Algemene regel

Automatische toekenning van het vakantiegeld

De Pensioendienst onderzoekt ambtshalve of u recht heeft op het gewoon of aanvullend vakantiegeld. U hoeft hiervoor geen aanvraag te doen.

Gewoon vakantiegeld

Voorwaarden

U heeft recht op het gewoon vakantiegeld indien u, op 1 mei van het lopende jaar, voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De leeftijd van 60 jaar heeft bereikt
- Voor de maand mei een rustpensioen heeft ontvangen dat niet werd verminderd wegens de uitoefening van een beroepsactiviteit en waarvan het totale bruto maandbedrag lager is dan € 2 259,09
- U dit pensioen niet cumuleert met één of meerdere andere pensioenen of met enig ander voordeel (toegekend krachtens een Belgische of buitenlandse wetgeving of krachtens een pensioenregeling van een instelling van internationaal publiek recht) waarvan het totale bruto maandbedrag hoger is dan € 2 259,09.

Bedrag

€ 260,34 bruto = bedrag als alleenstaande: voor de alleenstaande gepensioneerde of met echtgenoot die inkomsten heeft.

€ 347,13 bruto = gezinsbedrag: voor een gezin als de echtgenoot de volgende voorwaarden vervult:

1. geen inkomen genieten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit;
2. geen uitkering wegens primaire ongeschiktheid of invaliditeit, wegens werkloosheid of loopbaanonderbreking genieten, toegekend krachtens een Belgische wetgeving, of enig als zodanig geldend voordeel genieten, toegekend krachtens een buitenlandse wetgeving of ten laste van een instelling van internationaal publiek recht;
3. geen rust- of overlevingspensioen of ouderdoms- of overlevingsrente of enig als zodanig geldend voordeel genieten, toegekend krachtens een Belgische of buitenlandse wetgeving of krachtens een pensioenregeling van een instelling van internationaal publiek recht, of een dergelijk inkomen genieten ten belope van een globaal maandelijks bedrag lager dan € 86,78.

Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

De aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

Voorwaarden

Een aanvullende toeslag bij het vakantiegeld wordt toegekend als u, op 1 mei van het lopende jaar, voldoet aan de volgende voorwaarden:

- de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt;
- een supplement 'gewaarborgd minimum' geniet.

Voor de personen die op rust gesteld zijn wegens lichamelijke ongeschiktheid bestaan bijkomende voorwaarden.

Personen die een basis gewaarborgd minimum ontvangen (maandelijks brutobedrag op 1 januari 2018 bedraagt € 752,97 voor een pensioen op basis van voltijdse prestaties), krijgen geen aanvullend vakantiegeld.

Bedrag

€ 393,60 bruto voor de alleenstaande,
€ 471,94 bruto voor de personen die van het gewaarborgd minimum genieten voor gehuwde gepensioneerden.

Beperkingen van het vakantiegeld

Het globaal bedrag van het gewoon vakantiegeld en de aanvullende toeslag wordt beperkt tot het globaal pensioenbedrag van het ambtenarenstelsel dat in de loop van de maand mei betaald wordt. De beperking wordt eerst toegepast op het aanvullend vakantiegeld.

De bedragen van het vakantiegeld en de aanvullende toeslag worden respectievelijk verminderd met de bedragen van het vakantiegeld en de aanvullende toeslag die sommige gepensioneerden ook ontvangen voor een werknemerspensioen. Bij een gehuwde gepensioneerde wordt ook het bedrag van de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld die zijn echtgenoot eventueel geniet, afgetrokken.

U kunt slechts één enkel vakantiegeld van de sector ontvangen, zelfs indien u van meerdere rust- of overlevingspensioenen van het ambtenarenstelsel die in aanmerking komen om aanleiding te geven tot vakantiegeld.

● **Opgelet!**

Het geïndexeerde brutobedrag is gelijk aan het nettobedrag. Er wordt geen enkele bedrijfsvoorheffing van het vakantiegeld afgehouden. Het vakantiegeld is wel belastbaar en wordt vermeld op de pensioenfiche 281.11.

Cumulatie

De uitoefening van een beroepsactiviteit of het voordeel van een vervangingsinkomen kan een belangrijke invloed hebben op de betaling van uw pensioen.

Meer info hierover vindt u in de brochure '[Cumulatie met pensioenen van het ambtenarenstelsel](#)'.

Pensioenraming

U wenst een raming

van het bedrag van uw toekomstig rustpensioen?

Om correcte informatie te kunnen verstrekken moet uw elektronisch loopbaandossier bij de Pensioendienst volledig zijn. Dit dossier wordt sedert 2011 voor iedere ambtenaar opgebouwd door middel van driemaandelijks werkgeversverklaringen. Uw werkgever is bij wet verplicht uw loopbaangegevens in dit dossier te vervolledigen door het afleveren van een éénmalig elektronisch attest met al uw loopbaangegevens gepresteerd vóór 2011 in de overheidssector (historische gegevens). De werkgevers hadden hiervoor tijd tot uiterlijk eind 2015. Indien uw attest nog niet is afgeleverd, moet de Pensioendienst dit bij de werkgever opvragen.

Aangezien er momenteel veel aanvragen zijn, werken vele werkgevers met eigen prioriteitenlijsten en kunnen de wachttijden oplopen waardoor de dienstverlening van de Pensioendienst momenteel ernstig vertraagt. U zal hiermee rekening moeten houden. De tijdige pensioentoekenning zelf is niet in gevaar.

● **Opgelet!**

U kunt deze aanvraag pas indienen vanaf de leeftijd van 55 jaar. Indien u tot een personeelscategorie behoort waarbinnen een leeftijdsgrens geldt die verplicht om vóór de leeftijd van 60 jaar met pensioen te gaan, dan kunt u een raming van het pensioenbedrag aanvragen in de 5 jaar die de leeftijdsgrens voorafgaan.

Pensioenraming

Een raming aanvragen

U kunt een raming van het bedrag van uw toekomstig rustpensioen aanvragen via het formulier 'Vaststelling pensioendatum en/of raming pensioenbedrag' dat u kunt verkrijgen:

- in de Pensioenpunten
- via de **Pensioenlijn 1765** (gratis vanuit België)
(+ 32 78 15 1765 betalend vanuit het buitenland)
- via de Pensioendienst-website (deel ambtenarenpensioenen)
- rubriek 'formulieren'

Uitbetaling van de pensioenen

Indien u vragen heeft

over DE BETALING van uw pensioen:

Telefonisch

Gratis vanuit België via de **Pensioenlijn 1765** + code 6151
Betalend vanuit het buitenland : + 32 78 15 1765 + code 6151
Bel naar het nummer **1765** en luister aandachtig naar de instructies:
druk **1** voor Nederlands, druk vervolgens opnieuw op **1**
geef dan de code **6151** in
en maak uw keuze in functie van de reden van uw oproep.

Per mail

ccpay@sfpd.fgov.be

Per brief

Federale Pensioendienst
Dienst Betalingen (Ambtenarenpensioenen)
Zuidertoren -1060 Brussel

Uitbetaling bij het begin of op het einde van de maand

Gewoonlijk wordt het pensioen uitbetaald op de laatste werkdag van de maand waarop het betrekking heeft (= betaling na vervallen termijn). Het pensioen van de maand december wordt echter uitbetaald op de eerste werkdag van januari.

Sommige pensioenen worden uitbetaald op de eerste werkdag van de maand waarop ze betrekking hebben (= voorafbetaling). Dat is het geval voor:

- de pensioenen die zijn ingegaan vóór 1 januari 1988;
- de rustpensioenen die worden toegekend aan personen die een wedde hadden die vooraf werd uitbetaald (bijv. pensioenen van de gemeenten).

Uitbetaling van de pensioenen

Hoe worden de pensioenen betaald?

De 2 meest gangbare betalingswijzen in België zijn:

- de circulaire cheque;
- storting op een post- of bankrekening.

Beide betalingswijzen zijn gratis voor de gepensioneerde.

Indien u als toekomstige gepensioneerde geen andere instructies geeft, wordt uw pensioen door middel van een circulaire cheque uitbetaald.

Uiteraard is een betaling via een post- of bankrekening veiliger. Het pensioen wordt dan gestort op een rekening bij een bank die daartoe een akkoord heeft afgesloten met de federale overheid (in de praktijk hebben bijna alle banken dat gedaan). Het moet gaan om een rekening op naam van de gepensioneerde zelf of op naam van de gepensioneerde en die van de echtgenoot (gemeenschappelijke rekening).

Om de betaling op een post- of bankrekening te verkrijgen, kunt u vanaf 01/04/2016 alle nieuwe Belgische rekeningnummers en alle wijzigingen van Belgische rekeningnummers doorgeven:

- op www.mypension.be;
- per post;
- per mail: mun@sfpd.fgov.be
- per fax (specifieke): 02/888.59.74.

Indien u op een andere wijze wenst te worden uitbetaald (per volmacht aan een derde, of op een rekening in buitenlandse munt) of indien uw pensioen geheel of gedeeltelijk moet worden uitbetaald aan een derde (bijvoorbeeld bij beslaglegging in geval van schulden of onderhoudsgeld), dan neemt u het best contact op met de FPD - Dienst Betalingen (*contactgegevens zie pag. 40*).

Afhoudingen op de pensioenen

De afhoudingen op het rustpensioen zijn:

- de afhouding begrafenisvergoeding
- de ziekte- en invaliditeitsverzekering
- de solidariteitsbijdrage
- de bedrijfsvoorheffing

De afhouding begrafenisvergoeding

Met het oog op de financiering van de begrafenisvergoeding, is er een afhouding op het rustpensioen van 0,5%, ongeacht de hoogte van het pensioen.

Uitbetaling van de pensioenen

De afhouding ziekte- en invaliditeitsverzekering

Overeenkomstig de wetgeving op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt op de rustpensioenen, die een bepaald bedrag overschrijden, 3,55% afgehouden.

De solidariteitsbijdrage

Op de rustpensioenen wordt vanaf een bepaald bedrag een solidariteitsbijdrage van 0,5% tot 2% afgehouden. Deze afhouding varieert naargelang het totale maandelijks brutobedrag van alle pensioenen die de gepensioneerde geniet en naargelang deze alleenstaand is of gezinslast heeft.

De bedrijfsvoorheffing

De pensioenen zijn tevens onderworpen aan de bedrijfsvoorheffing, die aan de bron wordt afgehouden.

Terugvorderingen

In toepassing van de artikelen 17 en 18 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het handvest van de sociaal verzekerde, mag de Pensioendienst geen onterecht betaalde pensioenbedragen terugvorderen die het gevolg zijn van een juridische vergissing (bijvoorbeeld: verkeerde toepassing van de wettelijke en reglementaire bepalingen) of van een materiële vergissing (bijvoorbeeld: een coderingsfout). In deze gevallen zal de Pensioendienst u een gemotiveerde beslissing toesturen waarin de wijziging van het pensioenbedrag voor de toekomst wordt verantwoord.

Toch kan de Pensioendienst onterecht betaalde pensioenbedragen terugvorderen binnen een termijn van 6 maanden indien:

- de Pensioendienst niet kon beschikken over de informatie die toelaat om de betaling van de onverschuldigd betaalde bedragen te vermijden;
- de Pensioendienst heeft rekening gehouden met de enige beschikbare elementen, die nadien onjuist blijken te zijn;
- het materieel gezien niet mogelijk was voor de Pensioendienst om rekening te houden met een nieuw element dat hem werd meegegeeld.

In het kader van de wetgeving over cumulatie van een beroepsactiviteit of een vervangingsinkomen en een rustpensioen zijn er specifieke regels over terugvordering van toepassing.

Meer informatie is terug te vinden in de brochure ['Cumulatie met pensioenen van het ambtenarenstelsel'](#).

Uitbetaling van de pensioenen

Aanpassing van de pensioenbedragen

Aanpassing aan de index

De rustpensioenen volgen de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

Aanpassing aan de evolutie van de bezoldigingen (perequatie)

De rustpensioenen volgen de evolutie van de bezoldigingen. Die aanpassing heet de 'perequatie'. De perequatie wordt ambtshalve toegepast en moet dus niet worden aangevraagd. De perequatie gebeurt om de 2 jaar, telkens de 1ste januari van elk onpaar jaar (dus 2015, 2017, ...).

Beslaglegging en overdracht

De pensioenbedragen komen slechts binnen bepaalde grenzen in aanmerking voor beslaglegging of overdracht.

De grensbedragen (nettobedragen) voor het jaar 2018 zijn vastgesteld als volgt:

Nettogrensbredragen voor het jaar 2018	Sommen die vatbaar zijn voor beslag of overdracht
op het gedeelte van de pensioenen onder of gelijk aan € 1 105	€ 0,00
op het gedeelte van de pensioenen tussen € 1 105,01 en € 1 187	20% (= max. € 16,20)
op het gedeelte van de pensioenen tussen € 1 187,01 en € 1 432	40% (= max. € 96,40)
op het gedeelte van de pensioenen boven € 1 432	Alles

Indien er één of meer kinderen ten laste zijn worden de vermelde bedragen verhoogd met € 68,00 per kind ten laste.

In principe komt het totaalbedrag der pensioenen, renten, wedden, ...in aanmerking voor het bepalen van de beslaglegging of de overdracht.

De bedragen in dit onderdeel zijn niet gekoppeld aan de indexevolutie en worden jaarlijks vastgesteld.

NB: in geval van onderhoudsverplichting (bijv. bij echtscheiding) gelden deze grenzen niet. Het volledige bedrag kan dan in aanmerking komen voor beslaglegging of overdracht.

Rustpensioenen

Overlijden van een gepensioneerde

Overlijden:
wat moeten de langstlevende echtgenoten
of de wezen doen?.....

45

Overlijden: wat moeten de langstlevende echtgenoten of de wezen doen?

Algemene regel

- De gepensioneerde was **in België gedomicilieerd**
Het overlijden moet niet aan de Pensioendienst **gemeld worden**. Dit zal automatisch gebeuren door de kruispuntbank van de sociale zekerheid.
- De gepensioneerde was **in het buitenland gedomicilieerd**
Het overlijden moet zonder uitstel aangegeven worden bij de bevoegde lokale overheid die een overlijdensakte moet opmaken. Bezorg een kopie van de overlijdensakte aan de Pensioendienst – dienst betalingen (*contactgegevens zie pag. 43*), zodat deze de pensioenbetalingen kunnen stopzetten.

Als de overledene per circulaire cheque betaald werd en één of meerdere cheques niet geïnd zijn, dan mogen deze na het overlijden niet geïnd worden door iemand anders! Geef de circulaire cheque mee aan de postbode of geen ze af in uw postkantoor.

Bpost zal het bedrag van de cheque storten op de uitgifterekening van de Pensioendienst.

De dienst betalingen kijkt na of de nalatenschap nog aanspraak kan maken op dit bedrag en zal in voorkomend geval zullen de gelden betalen aan de nalatenschap.

Het pensioen van de maand van het overlijden

Wie heeft recht op de uitbetaling van het pensioen van de maand van het overlijden als de gepensioneerde al overleden was vóór de uitbetaling?

- De langstlevende huwelijkspartner.
- Als er geen langstlevende huwelijkspartner is:
- de wezen, op voorwaarde dat zij aanspraak kunnen maken op een overlevingspensioen;
 - andere erfgenamen kunnen geen aanspraak maken op de betaling van het pensioen voor de maand waarin de gepensioneerde overleed.

Overlijden: wat moeten de langstlevende echtgenoten of de wezen doen?

De achterstallen

Wie heeft recht op de achterstallen die nog verschuldigd zijn bij het overlijden van een gepensioneerde?

- De langstlevende huwelijkspartner.

Als er geen langstlevende huwelijkspartner is:

- De wezen, op voorwaarde dat zij aanspraak kunnen maken op een overlevingspensioen.

Als er geen langstlevende huwelijkspartner of wezen zijn:

- In dit geval worden alle achterstallen aan de nalatenschap uitbetaald op voorwaarde dat daartoe binnen het jaar na datum van het overlijden een aanvraag wordt gericht aan de Pensioendienst - Dienst Betalingen.

NB: Bij betaling van het pensioen op een bankrekening kan het gebeuren dat het pensioen nog wordt doorbetaald na de maand van het overlijden (bijvoorbeeld wanneer de Pensioendienst - Dienst Betalingen niet tijdig op de hoogte wordt gebracht van het overlijden). In een dergelijk geval zal de bank, zodra de Pensioendienst - Dienst Betalingen daarom verzoekt, de onterecht uitbetaalde bedragen onmiddellijk van de rekening halen en aan de Pensioendienst - Dienst Betalingen terugstorten.

Begrafenisvergoeding

De nabestaanden kunnen bij het overlijden van een gerechtigde op een rustpensioen ten laste van de Staatskas, een vergoeding bekomen ter compensatie van de gedane begrafenis kosten.

Meer informatie is terug te vinden in de brochure ['Overlevingspensioenen van het ambtenarenstelsel'](#)

Bijlagen

Bijlage 1

Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken 48

Bijlage 2

Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiliteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties 56

Bijlage 3

Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in het werknemersstelsel 63

Bijlage 4

Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in het zelfstandigenstelsel 64

Bijlage 5

Buitenlandse pensioenrechten die kunnen meegeteld worden voor een vervroegd pensioen in België 65

Bijlage 6

Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016 66

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Voorbeeld 1

- Gegevens: Ambtenaar geboren op 16/04/1955.
Hij wil met vervroegd pensioen gaan op 01/05/2016.
Hij is dan 61 jaar.
- Loopbaan: Hij heeft gewerkt:
- van 23/02/1978 tot 18/03/1984 (loopbaanbreuk **1/60**)
 - van 19/03/1984 tot 30/04/2016 (loopbaanbreuk **1/55**)

STAPPEN	ACTIE	
	Indeling per loopbaanbreuk:	
1	1/60	van 23/02/1978 tot 31/12/1978 • van 01/01/1979 tot 18/03/1984
	1/55	van 19/03/1984 tot 31/12/2015 • van 01/01/2016 tot 30/04/2016
2	Er is geen militaire dienstplicht gepresteerd.	
3	Er is geen tijdsbonificatie voor een diploma.	
4	In 2016 is op 61 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 41 jaren dienst of 492 maanden .	
	Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
5	1/60	23/02/1978 tot 31/12/1978 (meer dan 4 maanden) dus afgerond naar 12 maanden 01/01/1979 tot 18/03/1984 = 5 jaar, 2 maanden en 18 dagen (maart 1984) = 62,58 (5 x 12 + 2 + 18/31) maanden TOTAAL: 74,58 maanden
	1/55	19/03/1984 tot 31/12/2015 = 31 jaar, 9 maanden en 13 dagen (maart 1984) = 381,42 (31 x 12 + 9 + 13/31) maanden 01/01/2016 tot 30/04/2016 aan 1/55 = 4 maanden
	Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
6	Verhogingscoëfficiënt 1/55	
	Omzettingstabel: lange loopbanen 2016 – 61 jaar – 1/55 geeft coëfficiënt 1,0910	
	Periode aan 1/55	381,42 x 1,0910 = 416,1292 maanden 4 x 1,0910 = 4,36 . Aangezien deze periode zonder coëfficiënt meer dan 4 maanden bedraagt en met coëfficiënt minder dan 12 maanden wordt ze afgerond op 12 maanden .
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 74,58 + 416,13 + 12 = 502,7092 maanden	
8	Aangezien 502,7092 meer is dan 492 maanden mag hij op 01/05/2016 met vervroegd pensioen gaan.	

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Voorbeeld 2

- Gegevens: Ambtenaar geboren op 14/08/1954.
Hij wil op 01/09/2016 met vervroegd pensioen gaan.
Hij is dan 62 jaar.
- Loopbaan: Hij heeft gewerkt:
- van 01/09/1980 tot 31/08/2000 (loopbaanbreuk **1/60**)
 - van 01/09/2000 tot 31/08/2016 (loopbaanbreuk **1/50**)

STAPPEN	ACTIE	
	Indeling per loopbaanbreuk:	
1	1/60	van 01/09/1980 tot 31/12/1980 • van 01/01/1981 tot 31/12/1999
	1/60 + 1/50	van 01/01/2000 tot 31/08/2000 aan 1/60 • van 01/09/2000 tot 31/12/2000 aan 1/50
	1/50	van 01/01/2001 tot 31/12/2015 • van 01/01/2016 tot 31/08/2016
	Opgelet , de aaneengesloten periodes mogen samengenomen worden op voorwaarde dat er gedurende deze periode enkel overheidsdiensten werden gepresteerd.	
2	Er is geen militaire dienstplicht gepresteerd.	
3	Er is geen tijdsbonificatie voor een diploma.	
4	In 2016 is op 62 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 40 jaren dienst of 480 maanden .	
	Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
5	1/60	01/09/1980 tot 31/12/1980 = (4 maanden) dus afgerond naar 12 maanden 01/01/1981 tot 31/12/1999 = 19 jaar = 228 maanden TOTAAL: 240 maanden
	1/60 + 1/50	01/01/2000 tot 31/08/2000 = 8 maanden aan 1/60 01/09/2000 tot 31/12/2000 = 4 maanden aan 1/50
	1/50	01/01/2001 tot 31/12/2015 = 15 jaar = 180 maanden 01/01/2016 tot 31/08/2016 = 8 maanden
	Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
6	Verhogingscoëfficiënt 1/50	
	Omzettingstabel: algemene regel 2016 – 62 jaar – 1/50 geeft coëfficiënt 1,2001	
	Periode aan 1/60 + 1/50	8 maanden (1/60) + (4 x 1,2001 = 4,8004) = 12,8004 maanden
	Periode aan 1/50	180 maanden x 1,2001 = 216,018 maanden 8 maanden x 1,2 = 9,60. Aangezien deze periode meer dan 4 maanden bedraagt en minder dan 12 maanden wordt ze afgerond op 12 maanden .
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 240 + 12,8004 + 216,018 + 12 = 480,8184 maanden	
8	Aangezien 480,8184 meer is dan 480 maanden mag hij op 01/09/2016 met vervroegd pensioen gaan.	

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Voorbeeld 3

- Gegevens Een leraar is geboren op 03/08/1955.
Hij wenst met vervroegd pensioen op 01/09/2015 volgens de lange loopbaanvoorwaarden.
- Loopbaan
- Diplomabonificatie 4 jaar.
 - Hij was in het leger van 01/09/1979 tot 30/06/1980.
 - Hij heeft gewerkt van 01/09/1980 tot 31/08/2015 als leraar (loopbaanbreuk **1/55**)

STAPPEN	ACTIE	
	Indeling per loopbaanbreuk:	
1	1/60	van 01/09/1979 tot 31/12/1979 legerdienst
	1/60 + 1/55	van 01/01/1980 tot 30/06/1980 aan 1/60 • van 01/09/1980 tot 31/12/1980 aan 1/55
	1/55	van 01/01/1981 tot 31/12/2014 • van 01/01/2015 tot 31/08/2015
2	Van 01/09/1979 tot 30/06/1980 legerdienst: aan 1/60	
3	Diplomabonificatie 4 jaar = 48 maanden aan 1/60	
4	In 2015 is op 60 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 41 jaren dienst of 492 maanden .	
	Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
5	1/60	01/09/1979 tot 31/12/1979 = (4 maanden) afgerond 12 maanden
	1/60 + 1/55	01/01/1980 tot 30/06/1980 = 6 maanden aan 1/60 01/09/1980 tot 31/12/1980 = 4 maanden aan 1/55
	1/55	01/01/1981 tot 31/12/2014 = 34 jaar = 408 maanden 01/01/2015 tot 31/08/2015 = 8 maanden
	Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
6	Verhogingscoëfficiënt 1/55	
	Omzettingstabel: lange loopbanen 2015 – 60 jaar – 1/55 geeft coëfficiënt 1,0910	
	Periode aan 1/60 + 1/55	6 maanden (1/60) + (4 x 1,0910 = 4,364) = 10,364 maanden afgerond op 12 maanden
	Periode aan 1/55	408 maanden x 1,0910 = 445,128 maanden 8 maanden x 1,0910 = 8, 7280. Aangezien deze periode meer dan 4 maanden bedraagt en minder dan 12 maanden wordt ze afgerond op 12 maanden .
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 12 + 12 + 445,128 + 12 + 48 (diploma) = 529,128 maanden	
8	Aangezien 529,128 meer is dan 492 maanden mag hij op 01/09/2015 met vervroegd pensioen gaan.	

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Voorbeeld 4

- Gegevens Een postbode is geboren op 05/10/1956.
Hij wenst met vervroegd pensioen op 01/11/2016 volgens de lange loopbaanvoorwaarden.
- Loopbaan
- van 01/03/1973 tot 31/08/1975, prestaties als **werknemer**
 - van 01/09/1975 tot 31/08/1976, legerdienst
 - van 01/09/1976 tot 31/12/1980, prestaties als **werknemer**
 - van 01/01/1981 tot 30/06/1982, loketbediende bij de post (**1/60**)
 - van 01/07/1982 tot 31/10/2016, postbode in buitendienst (**1/50**)

STAPPEN	ACTIE	
	Indeling per loopbaanbreuk:	
1	werknemer	van 01/03/1973 tot 31/12/1973 van 01/01/1974 tot 31/12/1974 van 01/01/1977 tot 31/12/1980
	werknemer + 1/60	van 01/01/1975 tot 31/08/1975 werknemer van 01/09/1975 tot 31/12/1975 en van 001/01/1976 tot 31/08/1976 aan 1/60 van 01/09/1976 tot 31/12/1976 werknemer
	1/60	van 01/01/1981 tot 31/12/1981
	1/60 + 1/50	van 01/01/1982 tot 30/06/1982 aan 1/60 • van 01/07/1982 tot 31/12/1982 aan 1/50
	1/50	van 01/01/1983 tot 31/12/2015 • van 01/01/2016 tot 31/10/2016
	2	Van 01/09/1975 tot 31/08/1976 legerdienst: aan 1/60
3	Geen diplomabonificatie	
4	In 2016 is op 60 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 42 jaren dienst of 504 maanden .	
stappen 5, 6, 7 en 8: zie volgende pagina		

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Vervolg voorbeeld 4

STAPPEN	ACTIE
stappen 1, 2, 3 en 4: zie vorige pagina	
Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
5	werknemer 01/03/1973 tot 31/12/1973 = 10 maanden, afgerond 12 maanden 01/01/1974 tot 31/12/1974 = 1 jaar = 12 maanden 01/01/1977 tot 31/12/1980 = 4 jaar = 48 maanden TOTAAL: 72 maanden (worden gelijkgesteld aan 1/60)
	werknemer + 1/60 01/01/1975 tot 31/08/1975 werknemer - 01/09/1975 tot 31/12/1975 1/60 1975: minstens 4 maanden, samengeteld en afgerond te beperken tot 12 maanden 01/01/1976 tot 31/08/1976 aan 1/60 - 01/09/1976 tot 31/12/1976 werknemer 1976: minstens 4 maanden, samengeteld en afgerond te beperken tot 12 maanden TOTAAL: 24 maanden (gelijkgesteld aan 1/60)
	1/60 01/01/1981 tot 31/12/1981 = 1 jaar = 12 maanden
	1/60 + 1/50 01/01/1982 tot 30/06/1982 = 6 maanden aan 1/60 01/07/1982 tot 31/12/1982 = 6 maanden aan 1/50
	1/50 01/01/1983 tot 31/12/2015 = 33 jaar = 396 maanden 01/01/2016 tot 31/10/2016 = 10 maanden
Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
6	Verhogingscoëfficiënt 1/50 Omzettingstabel: lange loopbanen 2016 – 60 jaar – 1/50 geeft coëfficiënt 1,2000
	Periode aan 1/60 + 1/50 6 maanden (1/60) + (6 x 1,2000 = 7,2) = 13,2 maanden
	Periode aan 1/50 396 maanden x 1,2000 = 475,2 maanden 10 maanden x 1,2000 = 12 maanden
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 72 + 24 + 12 + 13,2 + 475,2 + 12 = 608,4 maanden
8	Aangezien 608,4 meer is dan 504 maanden mag hij op 01/11/2016 met vervroegd pensioen gaan.

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS I

– betrokkene eindigt zijn loopbaan bij de overheidssector

Voorbeeld 5

Gegevens

Ambtenaar geboren op 05/06/1956.

Loopbaan

Hij wenst met vervroegd pensioen op 01/07/2016 (60 jaar).

• van 01/03/1975 tot 31/12/1980 prestaties als **werknemer**

• van 01/01/1981 tot 30/06/2016 prestaties als ambtenaar aan **1/60**

• van 01/01/1990 tot 31/12/1992, voltijdse loopbaanonderbreking, niet gevalideerd

STAPPEN	ACTIE
Indeling per loopbaanbreuk:	
1	werknemer van 01/03/1975 tot 31/12/1975 • van 01/01/1976 tot 31/12/1980
	1/60 van 01/01/1981 tot 30/06/2016
2	Er is geen militaire dienstplicht gepresteerd.
3	Er is geen tijdsbonificatie voor een diploma.
4	In 2016 is op 60 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 42 jaren dienst of 504 maanden .
Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
5	werknemer 01/03/1975 tot 31/12/1975 = 10 maanden (meer dan 4 maanden) afgerond op 12 maanden 01/01/1976 tot 31/12/1980 = 5 jaar = 60 maanden TOTAAL: 72 maanden
	1/60 01/01/1981 tot 31/12/1989 = 9 jaar = 108 maanden 01/01/1990 tot 31/12/2015 = 26 jaar = 312 maanden 01/01/2016 tot 30/06/2016 (1/60) (meer dan 4 maanden) = afgerond op 12 maanden TOTAAL: 432 maanden
Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
6	Er is geen verhoging, want geen loopbaanbreuken van 1/50 of 1/55.
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 72 + 432 = 504 maanden
8	Aangezien 504 is gelijk aan de minimale loopbaanvoorwaarde (504 maanden) mag hij op 01/07/2016 met vervroegd pensioen gaan.

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS II

– betrokkene was ontslagnemer bij de overheidssector

Voorbeeld 1

Gegevens

Betrokkene is geboren op 02/03/1956.
Zij vraagt haar uitgesteld pensioen aan met ingang van 01/04/2016 (60 jaar).

Loopbaan

Van 01/01/1990 tot 31/12/1999, 10 jaar gewerkt als ambtenaar (aan **1/60**). Rest van de loopbaan: huisvrouw.
Ze voldoet niet aan de vereiste voorwaarden in 2016: ofwel 61 jaar en 41 jaar dienst hebben ofwel 60 jaar zijn en 42 jaar dienst hebben. Zij zal ten vroegste haar pensioen krijgen op 65 jaar.

Voorbeeld 2

Gegevens

Betrokkene is geboren op 04/05/1956.
Hij wenst met uitgesteld pensioen te gaan op 60 jaar (op 01/06/2016).

Loopbaan

- Diploma 4 jaar
- van 01/09/1978 tot 31/08/2000: leraar aan **1/55**
- van 01/09/2000 tot 31/05/2016: **werknemer**

STAPPEN	ACTIE	
1	Indeling per loopbaanbreuk:	
	1/55	van 01/09/1978 tot 31/12/1978 • van 01/01/1979 tot 31/12/1999
	werknemer + 1/55	van 01/01/2000 tot 31/08/2000 aan 1/55 van 01/09/2000 tot 31/12/2000 werknemer
	werknemer	van 01/01/2001 tot 31/12/2015 • van 01/01/2016 tot 31/05/2016
2	Geen legerdienst	
3	Diplomabonificatie 4 jaar = 48 maanden aan 1/60	
4	In 2016 is op 60 jaar de minimale loopbaanvoorwaarde 42 jaren dienst of 504 maanden .	
5	Berekening van de loopbaanduur, fase 1:	
	1/55	01/09/1978 tot 31/12/1978: 4 maanden 01/01/1979 tot 31/12/1999 = 21 jaar = 252 maanden
	werknemer + 1/55	01/01/2000 tot 31/08/2000 = 8 maanden aan 1/55 01/09/2000 tot 31/12/2000 = 4 maanden werknemer
	werknemer	01/01/2001 tot 31/12/2015 = 15 jaar = 180 maanden 01/01/2016 tot 31/05/2016 = 5 maanden
stappen 6, 7 en 8: zie volgende pagina		

Bijlage 1 – Concrete voorbeelden van de berekening van de loopbaanduur in geval van verschillende loopbaanbreuken

VOORBEELDEN REEKS II

– betrokkene was ontslagnemer bij de overheidssector

Vervolg voorbeeld 2

STAPPEN	ACTIE	
stappen 1, 2, 3, 4 en 5: zie vorige pagina		
6	Berekening van de loopbaanduur, fase 2: (gewogen loopbaanduur)	
	Verhogingscoëfficiënt 1/55 Omzettingstabel: lange loopbanen 2016 – 60 jaar – 1/55 geeft coëfficiënt 1,0909	
	1/55	4 x 1,0909 = 4,3636. Aangezien deze periode meer dan 4 maanden bedraagt en minder dan 12 maanden wordt ze afgerond op 12 maanden . 252 x 1,0909 = 274,9068 maanden
	werknemer + 1/55	8 x 1,0909 = 8,7272 maanden + werknemer = 4 maanden Noteer, een combinatie binnen één jaar van periodes met een loopbaanbreuk met vermeerderingsfactor en diensten als werknemer, wordt steeds afgerond tot 12 maanden wanneer de diensten als ambtenaar op zich niet meer dan een jaar bedragen.
	werknemer	01/01/2001 tot 31/12/2015 = 15 jaar = 180 maanden 01/01/2016 tot 31/05/2016 = 5 maanden . Aangezien deze periode meer dan 4 maanden bedraagt en minder dan 12 maanden wordt ze afgerond op 12 maanden .
7	Totaal van de gewogen loopbaanduur: 12 + 274,9068 + 12 + 180 + 12 + 48 (diploma) = 538,9068 maanden	
8	Aangezien 538,9068 meer is dan de gevraagde 504 maanden mag hij op 01/06/2016 met pensioen gaan.	

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiliteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

zoals vastgelegd in het koninklijk besluit van 20 september 2012 tot uitvoering van artikel 88, vijfde lid, van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen

- 1° De terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan de oppensioenstelling toegekend met toepassing van het hoofdstuk II en IIbis van het koninklijk besluit nr. 297 van 31 maart 1984 betreffende de opdrachten, de wedden, de weddetoelagen en de verloven voor verminderde prestatie in het onderwijs en de psycho-medisch-sociale centra zoals het van toepassing is in de Franse Gemeenschap;
- 2° De terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan de oppensioenstelling toegekend met toepassing van het hoofdstuk II van het koninklijk besluit nr. 297 van 31 maart 1984 betreffende de opdrachten, de wedden, de weddetoelagen en de verloven voor verminderde prestatie in het onderwijs en de psycho-medisch-sociale centra; zoals het van toepassing is voor de Duitse gemeenschap;
- 3° De disponibiliteit wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van de resolutie van de Provincieraad van Brabant van 12 maart 1985;
- 4° De deeltijdse terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van artikel 2 van het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 betreffende de deeltijdse terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen voor personeelsleden van het onderwijs en van de psycho-medisch-sociale centra;
- 5° De halftijdse vervroegde uittreding toegekend met toepassing van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de overheidssector (indien het verlof onherroepelijk was op het moment van de indiening van de aanvraag bij de werkgever);
- 6° De disponibiliteit wegens functionele ongeschiktheid toegekend met toepassing van het koninklijk besluit van 14 september 1997 tot het bepalen, bij de Regie der Luchtwezen, van de voorwaarden tot toekenning van disponibiliteit wegens functionele ongeschiktheid als gevolg van directe en effectieve verkeersleiding;

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiliteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 7° Het verlof voorafgaand aan het pensioen toegekend met toepassing van het koninklijk besluit van 22 maart 1999 tot invoering van een verlof voorafgaand aan het pensioen voor sommige ambtenaren van de operationele diensten van de Algemene Directie van de Civiele Veiligheid;
- 8° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van artikel 3 van het Koninklijk besluit van 3 juni 1999 betreffende de invoering van de mogelijkheid van een verlof voorafgaand aan de pensionering voor de leden van een beroepsbrandweerkorps;
- 9° De vrijwillige disponibiliteit voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van de omzendbrief van 11 juni 1999 van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering;
- 10° De regeling van de volledige terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van de artikelen 2 en 9bis van het Besluit van de Vlaamse regering van 11 februari 2000 betreffende de volledige terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen voor personeelsleden van het onderwijs en van de centra voor leerlingenbegeleiding;
- 11° Het stelsel van indisponibiliteitstelling voorafgaand aan de pensioengerechtigde leeftijd toegekend met toepassing van artikel 1 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering van 2 maart 2000 tot instelling ten gunste van het personeel van het Gewestelijk Agentschap voor Netheid van een stelsel van indisponibiliteitstelling voorafgaand aan de pensioengerechtigde leeftijd;
- 12° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van artikel 2 van het Besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 houdende toekenning van een verlof voorafgaand aan de pensionering aan de ambtenaren van de administratieve diensten van de Raad van het Gemeenschapsonderwijs;
- 13° De volledige terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van de artikelen 5 en 9 van het Besluit van de Vlaamse regering van 22 februari 2002 betreffende de terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen voor de personeelsleden van de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap en van de Hogere Zeevaartschool;

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 14° De deeltijdse terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van artikel 25 van het Besluit van de Vlaamse regering van 22 februari 2002 betreffende de terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen voor de personeelsleden van de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap en van de Hogere Zeevaartschool;
- 15° De vrijwillige actieve disponibiliteit toegekend met toepassing van de collectieve overeenkomst van 16 mei 2002 met betrekking tot de regels voor het beheer van het personeel van Proximus met het oog op de implementatie van het BeST-plan;
- 16° De vrijwillige disponibiliteit voor de vastbenoemde personeelsleden ouder dan 57 jaar toegekend met toepassing van de beraadslaging van 28 juni 2002 van de Raad van Bestuur van het 'Centre Hospitalier Régional de Huy';
- 17° De specifieke stelsels van loopbaanonderbreking toegekend met toepassing van het bericht nr. 28 HR/2003 van de NMBS-Holding van 14 april 2003 (voor zover een aanvullende uitkering werd gestort door de werkgever);
- 18° Het verlof voorafgaand aan het pensioen toegekend met toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit van 28 september 2003 tot invoering van een verlof voorafgaand aan het pensioen ten gunste van sommige ambtenaren in dienst in de buitendiensten van het Directoraat-generaal EPI - Penitentiaire Inrichtingen;
- 19° De disponibiliteit in afwachting van een pensioen toegekend met toepassing van de beslissing van het Bureau van het Parlement van de Franse Gemeenschap van 19 februari 2004 betreffende de disponibiliteit in afwachting van een pensioen;
- 20° De specifieke stelsels van loopbaanonderbreking toegekend met toepassing van het bericht nr. 22 HR/2004 van de NMBS-Holding van 8 april 2004 (behalve indien zij werd toegekend wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid voor het uitoefenen van de eigen functie of wegens afschaffing van betrekking en voor zover een aanvullende uitkering werd gestort door de werkgever);
- 21° De eindloopbaanplanning toegekend met toepassing van titel IV van de collectieve overeenkomst van 8 december 2005 met betrekking tot de regels van het beheer van het personeel van Proximus met het oog op de uitvoering van de eerste fase van de Topconferentie over de organisatie van het werk;

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 22° De loopbaanbonus toegekend met toepassing van de beslissing van het Bureau van de Kamer van volksvertegenwoordigers van 28 juni 2006;
- 23° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van artikel 2 van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006 houdende het verlof voorafgaand aan de pensionering voor de leden van het operationeel personeel van de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp;
- 24° De eindloopbaanplanning toegekend met toepassing van de beslissing van de Raad van Bestuur van 12 december 2006 van de 'Université de Mons';
- 25° De uitstapregeling toegekend met toepassing van de Beslissing van de Raad van Bestuur van INTEGAN van 16 maart 2007;
- 26° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van de beraadslaging van 4 juni 2008 van de Raad van O.C.M.W. Charleroi;
- 27° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van beraadslaging van 9 juni 2008 van de gemeenteraad van Charleroi;
- 28° De eindloopbaanplanning toegekend met toepassing van de resolutie van 20 juni 2008 van de "Conseil provincial de (la Province) Namur" goedgekeurd bij ministerieel besluit van 22 augustus 2008;
- 29° De vrijwillige indisponibiliteitstelling voorafgaand aan het pensioen toegekend met toepassing van het protocol 2008/85 van 22 september 2008 betreffende de vrijwillige indisponibiliteitstelling voorafgaand aan het pensioen van de statutaire leden van de directie van de Iris Ziekenhuizen Zuid;
- 30° De eindloopbaanplanning toegekend met toepassing van de beraadslaging van 27 oktober 2008 van de Stad Verviers tot aanneming van het reglement inzake de eindloopbaanplanning en toegekend met toepassing van de beraadslaging van 2 mei 2011 tot aanneming van het nieuwe reglement inzake de eindloopbaanplanning;
- 31° De halftijdse vervroegde uittreding toegekend met toepassing van artikel 402 van het Besluit van de Waalse Regering tot vaststelling van het administratieve en bezoldigingsstatuut van het personeel van 'Wallonie-Bruxelles international';
- 32° De vervroegde uitstap toegekend met toepassing van de beslissing van de Raad van Bestuur van Infrac WEST van 25 januari 2010 en van de beslissing van 16 mei 2011;

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 33° De vervroegde uitstap toegekend met toepassing van de beslissing van de Raad van Bestuur van Infrax Limburg van 22 februari 2010 en van de beslissing van 30 mei 2011;
- 34° De eindloopbaanplanning onder de vorm van een financiële tegemoetkoming (incentive) voor de vermindering van de arbeidsprestaties toegekend met toepassing van het 'règlement complémentaire pour des mesures de fins de carrière' gevoegd bij de beraadslaging van de Raad voor maatschappelijk welzijn van Verviers van 30 juni 2010;
- 35° De specifieke stelsels van loopbaanonderbreking toegekend met toepassing van het bericht nr. 38 H-HR/2011 van de NMBS-Holding van 15 februari 2011 (behalve indien zij werd toegekend wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid voor het uitoefenen van de eigen functie of wegens afschaffing van betrekking);
- 36° De halftijdse loopbaanonderbreking vanaf de leeftijd van 50 jaar als einde loopbaanplanning toegekend met toepassing van de collectieve overeenkomsten 2005-2006, 2007-2008, 2009-2010 en 2011 van bpost;
- 37° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van de collectieve overeenkomst van 2011 van bpost;
- 38° De conventionele disponibiteit wegens persoonlijke aangelegenheden, voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van de collectieve overeenkomst 2001-2003 verlengd door de collectieve overeenkomsten 2003-2005 en 2005-2007 van BAC (BIAC);
- 39° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van de artikelen 130 tot 132 van afdeling 20 van het personeelstatuut van de permanente diensten van het Brussels Parlement;
- 40° De viervijfde eindloopbaan en de halftijdse eindloopbaan toegekend met toepassing van de artikelen 132bis tot 132quinquies van afdeling 20 van het personeelstatuut van de permanente diensten van het Brussels Parlement;
- 41° De vrijwillige disponibiteit toegekend met toepassing van de artikelen 72bis en 72ter van de pensioenregeling van de personeelsleden van de 'Association Liégeoise du Gaz' op 1 januari 2011 door opslorping gefusioneerd met TECTEO;
- 42° Het vrijwillige verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van artikel 150bis van het administratief en geldelijk statuut van het gemeentepersoneel van het O.C.M.W. Virton;

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 43° Het vrijwillige verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van artikel 150bis van het administratief en geldelijk statuut van het gemeentepersoneel van de Stad Virton;
- 44° Het brugpensioenstelsel toegekend met toepassing van bijlage 5 van het Organiek Personeelsreglement van de Senaat;
- 45° De voortijdige pensionering vanaf 59 jaar toegekend met toepassing van artikel 11.20 van het personeelstatuut van de Provinciale Brabantse Energiemaatschappij P.B.E.;
- 46° De vrijwillige disponibiteit in afwachting van de oprustpensioenstelling toegekend met toepassing van artikel 45 van het administratief statuut van het personeel van het Waalse Parlement;
- 47° De vrijwillige terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen toegekend met toepassing van artikel 13.8 van het Statuut van het personeel van het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement;
- 48° De voltijdse of halftijdse terbeschikkingstelling voorafgaand aan pensionering toegekend met toepassing van artikel 11.53ter van het statuut van het personeel van het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement;
- 49° Het verlof voorafgaand aan het pensioen toegekend met toepassing van de artikelen 130 tot 132 van het Statuut van de Permanente Diensten van de Raad Vlaamse Gemeenschapscommissie;
- 50° De viervijfde regeling aan het einde van de loopbaan toegekend met toepassing van artikel 132bis van het Statuut van de Permanente Diensten van de Raad Vlaamse Gemeenschapscommissie;
- 51° De halftijdse regeling aan het einde van de loopbaan met toepassing van artikel 132ter van het Statuut van de Permanente Diensten van de Raad Vlaamse Gemeenschapscommissie;
- 52° De begeleidingsmaatregel toegekend met toepassing van de bijlage aan het protocolakkoord betreffende de maatregelen 2009-2013 van het 'Centre Hospitalier Peltzer-La Tourelle';
- 53° Het gunstverlof voor de oppensioenstelling toegekend met toepassing van addendum 5 van het Vademecum van de Antwerpse Waterwerken-AWW;
- 54° De vervroegde uitstap toegekend met toepassing van de akkoordprotocollen van 12 februari 2010 en 1 maart 2011 houdende regeling van de sociale programmatie voor de periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2011 van de Intercommunale voor Energie (IVEG) (1026F);

Bijlage 2 – Lijst van de voltijdse of deeltijdse disponibiliteiten voorafgaand aan de oppensioenstelling of de vergelijkbare situaties

- 55° De vrijwillige vervroegde uitdiensttreding toegekend met toepassing van de artikelen 86 tot 90 van het personeelsstatuut van de Intercommunale Vereniging voor Crematoriumbeheer in de provincie Antwerpen (IVCA), ter uitvoering van de collectieve arbeidsovereenkomst van 7 juni 2000 (1);
- 56° De halftijdse loopbaanonderbreking voor personeelsleden ouder dan 50 jaar toegekend met toepassing van de akkoordprotocollen van 7 september 2000, 15 maart 2001 en 24 oktober 2002 van de intercommunale 'Centre Hospitalier Régional de la Citadelle' (1);
- 57° Het verlof voorafgaand aan de pensionering toegekend met toepassing van de artikelen 130 tot 132 van het personeelsstatuut van de permanente diensten van het Franstalig Brussels parlement van 7 november 2003, gewijzigd op 24 maart 2006, 24 april 2009 en 28 januari 2011 (1);
- 58° De viervijfde eindeloopbaan en de halftijdse eindeloopbaan toegekend met toepassing van de artikelen 132bis tot 132quinquies van het personeelsstatuut van de permanente diensten van het Franstalig Brussels parlement van 7 november 2003, gewijzigd op 24 maart 2006, 24 april 2009 en 28 januari 2011 (1).

Bijlage 3 – Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in de regeling van de werknemers

	<p>(bron = memento werknemerspensioenen van FPD)</p> <p>Vooraf Basisfilosofie = pensioenverzekeringstijdvakken, individuele rekening Met het oog op het bewijs van de vereiste loopbaan jaren houdt men niet alleen rekening met de periodes van tewerkstelling als werknemer, maar ook met de periodes waarvoor de pensioenrechten ingaan krachtens een andere Belgische pensioenstelsel (zelfstandigen, personen die tewerkgesteld zijn buiten de Europese Economische Ruimte (EER) en buiten Zwitserland,...). In het kader van de internationale overeenkomsten houdt men ook rekening met periodes die pensioenrechten openen krachtens een buitenlandse regeling.</p>
<p>"Gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling"?</p>	<p>Om het recht op het vervroegd pensioen te openen moet de tewerkstelling gedurende elk van de kalenderjaren gewoonlijk en hoofdzakelijk zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van 1955 tot en met 1977 moet het totaal van de dagen van effectieve of gelijkgestelde tewerkstelling per kalenderjaar gelijk zijn aan ten minste 104 dagen voltijdse tewerkstelling; • Van 1978 tot en met 1991: de tewerkstelling moet ten minste 104 dagen voltijdse tewerkstelling per kalenderjaar omvatten én het resultaat van de berekening: (werkelijk loon / minimum referentieloon) + (aantal gelijkgestelde dagen / 312) moet ten minste 0,33 bedragen; • Jaren vanaf 1992: de individuele pensioenrekening of het bijzonder loopbaanoverzicht vermeldt het aantal gewerkte dagen en uren alsook het aantal uren dat met een voltijdse tewerkstelling overeenstemt. De verhouding tussen een voltijdse tewerkstelling en het aantal uren werkelijke tewerkstelling bepaalt het in aanmerking te nemen aantal dagen voltijdse tewerkstelling. Dit aantal moet ten minste 104 dagen bedragen. <p>Voor de vaststelling van de 104 dagen voltijdse tewerkstelling wordt gerekend in het stelsel van de 6-dagen week van kracht in de sociale zekerheid. De Pensioendienst doet de omzetting van de effectieve of gelijkgestelde tewerkstelling naar een voltijdse tewerkstelling in het stelsel van de 6-dagen week.</p>
<p>Periodes van gelijkstelling</p>	<p>De beroepsloopbaan wordt dus niet alleen gevormd door de periodes van tewerkstelling als werknemer. Bepaalde periodes tijdens dewelke de toekomstig gepensioneerde niet gewerkt heeft kunnen gelijkgesteld worden. Voor meer informatie: www.pensioendienst.fgov.be (deel werknemerspensioenen)</p>

Bijlage 4 – Kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend op een vervroegd pensioen in de regeling van de zelfstandigen

(bron = memento RSVZ)

Vooraf

Basisfilosofie = pensioenverzekeringstijdvakken, individuele rekening

Loopbaanvoorwaarden

Om na te gaan of de loopbaan de vereiste duur heeft bereikt, houdt men rekening met:

- de jaren waarin een activiteit is uitgeoefend of pensioenrechten zijn gevormd als zelfstandige of als helper. De uitoefening van een beroepsbezigheid als zelfstandige of als helper vanaf 1957 moet men bewijzen door de betaling van de pensioen- en/of sociale bijdragen aan een pensioenkas of een sociale verzekeringsfonds;
- sommige periodes van loopbaanonderbreking om een kind op te voeden dat jonger is dan 6 jaar.

● Opmerking

1 kwartaal in het stelsel van de zelfstandigen geldt als 78 voltijdse dagen in het werknemersstelsel.

Onder bepaalde voorwaarden kunnen volgende periodes gelijkgesteld worden met periodes van activiteit als zelfstandige (of als helper) .

Voor meer informatie: www.rsvz.be

Bijlage 5 – Buitenlandse pensioenrechten die kunnen meegeteld worden voor een vervroegd pensioen in België

Vooraf

- België is onderworpen aan de Europese verordeningen inzake sociale zekerheid.
- België heeft met een aantal landen bilaterale verdragen op het gebied van sociale zekerheid afgesloten. Wat pensioenen betreft, zijn de verdragen met volgende landen van belang: Algerije, Australië, Canada, Chili, Filippijnen, Israël, Japan, Joegoslavië (van toepassing op onderdanen van Bosnië-Herzegovina, Servië, Montenegro en de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië), Kongo (enkel zeelieden ter koopvaardij), Kroatië, Marokko, San Marino, Tunesië, Turkije, en de Verenigde Staten. Ze zijn steeds van toepassing op de onderdanen van de verdraglanden. Al deze verdragen hebben betrekking op werknemers. De verdragen met Canada, Chili, de Filippijnen, Turkije en de Verenigde Staten zijn ook van toepassing op de zelfstandigen.

Loopbaanperiodes

Om het bewijs te leveren van een voldoende loopbaan wordt niet alleen rekening gehouden met elke Belgische tewerkstelling maar ook met tewerkstelling in een ander land dat zich ertoe verbonden heeft om de verordeningen toe te passen en waarvoor pensioenrechten bij toepassing ervan kunnen worden geopend. In de praktijk worden de pensioenverzekeringstijdvakken zoals meegedeeld in het formulier E205 omgezet in de voltijdse dagen zoals bedoeld in het werknemersstelsel.

Voor meer informatie: www.pensioendienst.fgov.be (deel werknemerspensioenen)

Bijlage 6 – Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016

Afschaffing van de diplomabonificatie voor de opening van het recht

In het pensioenstelsel voor de ambtenaren wordt momenteel rekening gehouden met de diplomabonificatie bij de vaststelling van de minimale loopbaanduur die vereist is om recht te hebben op een vervroegd pensioen. Dit is niet het geval in het pensioenstelsel voor werknemers en zelfstandigen.

De wet van 28 april 2015 houdende bepalingen betreffende de pensioenen van de overheidssector (B.S. 13.05.2015) beoogt de harmonisering van de loopbaanduurvoorwaarden die recht geven op een vervroegd pensioen tussen de verschillende pensioenstelsels. Daarom wordt in het ambtenarenstelsel de diplomabonificatie voor de vaststelling van het recht op een pensioen geleidelijk aan afgeschaft.

Deze maatregel heeft geen betrekking op de berekening van het pensioen.

De geleidelijke afschaffing vangt aan op 1 januari 2016. De diplomabonificatie zal volledig verdwenen zijn voor de pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2030.

Tempo van de afschaffing

De vermindering van de bonificatie gebeurt in functie van de studieduur verbonden aan het diploma.

- De vermindering bedraagt **4 maanden** per kalenderjaar voor een diploma met een studieduur van **2 jaar of minder**.
- De vermindering bedraagt **5 maanden** per kalenderjaar voor een diploma met een studieduur van **meer dan 2 jaar en minder dan 4 jaar**.
- De vermindering bedraagt **6 maanden** per kalenderjaar voor een diploma met een studieduur van **4 jaar of meer**.

De eerste vermindering wordt toegepast op de pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2016. De verminderingen worden vervolgens elke 1ste januari van de volgende jaren verhoogd met 4, 5 of 6 maanden, afhankelijk van de studieduur.

Bijlage 6 – Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016

Voorbeeld 1

Een ambtenaar heeft recht op een diplomabonificatie en zijn studieduur bedraagt **5 jaar**.

Indien hij op 01/06/2018 op pensioen wil gaan, moet hij er rekening mee houden dat zijn **60 maanden studieduur** voor zijn diploma met **18 maanden** verminderd zullen worden. Hij kan dus maar aanspraak maken op **42 maanden studieduur** voor de opening van zijn pensioenrecht.

Voorbeeld 2

X is geboren op 2/11/1956.

Hij heeft een loopbaan van **450 maanden** werkelijke diensten op 30/11/2016. De diplomabonificatie bedraagt **60 maanden**. Hij wenst op 01/12/2016 op vervroegd pensioen te gaan omwille van lange loopbaan: leeftijd 60 jaar en 42 jaar (**504 maanden**) loopbaan. Omdat het pensioen tussen 01/01/2016 en 31/12/2016 zal ingaan, bedraagt de diplomabonificatie niet langer 60 maanden maar **54 maanden** (60 verminderd met 6 maanden). De totale duur van zijn loopbaan bedraagt **450 + 54 maanden = 504 maanden**. Hij kan dus op 01/12/2016 op pensioen gaan.

Tabel met verminderingen

Ingangsdatum pensioen	Geleidelijke vermindering van 4 maanden voor een diploma met een studieduur van 2 jaar of minder	Geleidelijke vermindering van 5 maanden voor een diploma met een studieduur van meer dan 2 jaar en minder dan 4 jaar	Geleidelijke vermindering van 6 maanden voor een diploma met een studieduur van 4 jaar of meer	
Van 1 januari tot 31 december	2016	4 maanden	5 maanden	6 maanden
	2017	8 maanden	10 maanden	12 maanden
	2018	12 maanden	15 maanden	18 maanden
	2019	16 maanden	20 maanden	24 maanden
	2020	20 maanden	25 maanden	30 maanden
	2021	24 maanden	30 maanden	36 maanden
	2022		35 maanden	42 maanden
	2023		36 maanden*	48 maanden
	2024			54 maanden
	2025			60 maanden
	2026			66 maanden
	2027			72 maanden
	2028			78 maanden
2029			84 maanden	

*Een studieduur van 3 jaar = 36 maanden. Omdat 36 niet deelbaar is door 5 bedraagt de vermindering voor 2023 één maand.

Bijlage 6 – Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016

WAARBORGEN

Waarborg voor diegenen die op een bepaald moment aan de voorwaarden voldoen

Voor de personen die in de loop van een bepaald kalenderjaar aan de voorwaarden voor een vervroegd pensioen voldoen, is de toegepaste vermindering voor diploma die van hetzelfde jaar.

Indien een persoon, hoewel hij aan alle voorwaarden voldoet om op pensioen te gaan, beslist om verder te werken, zal hij niet gestraft worden door een bijkomende vermindering van de bonificatie.

De waarborg is eveneens van toepassing op personen die aan de leeftijds- en loopbaanduurvoorwaarden voldoen in de loop van de maand december, hoewel hun pensioen pas op 1 januari van het volgende jaar zal ingaan.

● Voorbeeld

X is geboren op 2/11/1956.

Hij heeft een loopbaan van 450 maanden werkelijke diensten op 30/12/2016.

De diplomabonificatie bedraagt **60 maanden**.

Hij wenst op 1/01/2017 op vervroegd pensioen te gaan omwille van lange loopbaan: leeftijd 60 jaar en 42 jaar (**504 maanden**) loopbaan.

Hij voldoet aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden op 30/12/2016: de totale loopbaanduur bedraagt **450 maanden + 54 maanden = 504 maanden**.

De toegepaste vermindering van de diplomabonificatie is die van **het jaar 2016**, het jaar waarin hij aan de voorwaarden voldoet, zelfs als zijn pensioen pas op 01/01/2017 ingaat.

Het is immers logisch om diegene die aan de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voldoet in december op dezelfde manier te behandelen dan diegene die aan de voorwaarden voldoet in de loop van een andere maand in hetzelfde jaar.

Indien hij beslist om niet op pensioen te gaan op 01/01/2017 maar om te blijven tot 28/02/2017, dan zal de bijkomende vermindering van 6 maanden voor de pensioenen die ingaan vanaf 2017 niet toegepast worden. Omdat X op 30/12/2016 voldoet aan de voorwaarden om op pensioen te gaan, behoudt hij die voorwaarden ongeacht de werkelijke latere datum van zijn pensionering.

Bijlage 6 – Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016

Waarborg voor diegenen die in de loop van 2016 de leeftijd van 55 jaar of meer bereiken

Vanwege de afschaffing van de diplomabonificatie is er in de wet een waarborg toegevoegd voor personen die in de loop van 2016 de leeftijd van 55 jaar of meer bereiken. Zij zijn niet verplicht om meer dan één, twee of drie jaar (al naargelang het geval) langer te werken in vergelijking met de datum waarop ze op vervroegd pensioen konden gaan op basis van de wetgeving die van kracht was op 31 december 2015.

In geval van vermindering van de bonificatie, kan de persoon die in 2016 de leeftijd van 55 of 56 jaar bereikt, op pensioen gaan 3 jaar nadat hij aan de voorwaarden voldeed om op vervroegd pensioen te kunnen gaan op basis van de wetgeving die van kracht was op 31 december 2015.

In geval van vermindering van de bonificatie, kan de persoon die in 2016 de leeftijd van 57 of 58 jaar bereikt, op pensioen gaan 2 jaar nadat hij aan de voorwaarden voldeed om op vervroegd pensioen te kunnen gaan op basis van de wetgeving die van kracht was op 31 december 2015.

In geval van vermindering van de bonificatie, kan de persoon die in 2016 de leeftijd van 59 jaar bereikt, op pensioen gaan 1 jaar nadat hij aan de voorwaarden voldeed om op vervroegd pensioen te kunnen gaan op basis van de wetgeving die van kracht was op 31 december 2015.

● Voorbeeld

X is geboren op 24 april 1957. Hij is 59 jaar oud in 2016.

Hij heeft op 1 mei 2016 een loopbaan van **33** werkelijke dienstjaren.

De diplomabonificatie bedraagt **4 jaar**.

Zonder de nieuwe maatregelen op het vlak van vermindering van de diplomabonificatie, kon X op pensioen gaan op 01/05/2019 (62 jaar oud en 40 dienstjaren waarvan 4 jaar bonificatie). Ten gevolge van de nieuwe maatregelen op het vlak van de vermindering kan hij niet langer op die datum vertrekken omdat zijn diplomabonificatie op **2 jaar** is teruggebracht (van 48 naar 24 maanden).

Dankzij de waarborg kan hij alsnog op 1 mei **2020** op pensioen gaan.

Bijlage 6 – Geleidelijke afschaffing van de diplomabonificatie vanaf 2016

OVERGANGS- MAATREGELEN

De vermindering van de diplomabonificatie is niet van toepassing

- op personen die zich op eigen verzoek op 1 januari 2015 in een situatie van voltijdse of deeltijdse beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling of in een gelijkaardige situatie bevinden. Bij de berekening van de aanvangsdatum van de beschikbaarheid werd er rekening gehouden met de datum van de opening van hun recht op pensioen, maar werden de nieuwe wettelijke bepalingen inzake diplomabonificatie niet in overweging genomen omdat ze niet bestonden. Indien de vermindering van de diplomabonificatie wel was toegepast, dan zou het kunnen dat deze personen op het moment dat hun beschikbaarheid eindigt, meerdere maanden of jaren moeten wachten vooraleer te kunnen genieten van hun rustpensioen en tijdens die periode geen inkomen hebben. Om deze situatie te voorkomen, is er in de wet voorzien dat ze niet onder de vermindering van de diplomabonificatie vallen.
- op personen die een aanvraag hebben ingediend om vóór 2 september 2015 in voltijdse of deeltijdse beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling of een gelijkaardige situatie geplaatst te worden en waarvan de aanvraag is goedgekeurd door de werkgever vóór 1 januari 2015.
- op personen die, hoewel ze aan de voorwaarden voldeden om ten laatste op 1 januari 2015 in beschikbaarheid voorafgaand aan de oppensioenstelling geplaatst te worden, geen gebruik gemaakt hebben van die mogelijkheid maar verder zijn blijven werken. Het was gepast om de personen die zijn blijven werken, niet te straffen.

mypension.be* is het online pensioendossier en zal tussen nu en 2017 uitgroeien tot het pensioenportaal voor alle gepersonaliseerde informatie over wettelijke en aanvullende pensioenen voor de actieve en gepensioneerde werknemers, zelfstandigen en ambtenaren.

Voor actieve ambtenaren

Uw P-datum

Vanaf nu kunt u op **mypension.be** uw vroegst mogelijke pensioendatum (afgekort de P-datum) zien. Indien u een gemengde loopbaan heeft (u bent bijvoorbeeld zowel werknemer als ambtenaar geweest, of ambtenaar en zelfstandige), dan krijgt u:

- de vroegst mogelijke datum voor alle stelsels samen en
- de vroegst mogelijke datum voor elk stelsel apart en de impact daarvan op de data van de andere stelsels.

Uw loopbaangegevens

Sedert 1 januari 2011 bouwt de FPD aan een loopbaangegevensbank op basis van trimestriële werkgeversverklaringen. Voor de prestaties vóór 1 januari 2011 moest uw werkgever een eenmalig attest met een loopbaanoverzicht (de historische gegevens) afleveren tegen eind 2015. De ontvangen gegevens zijn geïntegreerd in de rubriek 'Mijn pensioenloopbaan'. Als uw werkgever die historische gegevens nog niet heeft doorgegeven, dan kan **mypension.be** uw pensioendatum niet berekenen.

Voor gepensioneerde ambtenaren

In de rubriek 'Mijn betalingen' vindt u al een overzicht van de bedragen die u ontving als werknemer of zelfstandige, met details over de fiscale en sociale afhoudingen. Begin 2017 zal deze informatie vervolledigd worden met de betalingen aan ambtenaren. U zal hier ook de volgende betaaldatum van uw pensioen kunnen consulteren.

Toekomst

Vanaf 2017 kunt u een raming maken van het bedrag van uw wettelijk pensioen. Eind 2017 zal u het effect van bepaalde loopbaankeuzes op uw pensioen kunnen nagaan vooraleer effectief de stap te zetten. In de flyer 'uw online pensioendossier' vindt u een overzicht van de verschillende fases.

Ga alvast een kijkje nemen op **mypension.be** en ontdek alle mogelijkheden. Registreer uw GSM- of telefoonnummer én e-mailadres in de rubriek 'Mijn gegevens'. Zo kunnen wij u sneller contacteren als dat nodig is. Wij verwittigen u per mail over alle aanpassingen in uw e-dossier.

U kunt inloggen op **mypension.be** met uw elektronische identiteitskaart.

De Pensioendienst

Dienstverlening & contact

Enkele woorden over de Pensioendienst	73
De Pensioendienst contacteren	74
Het Contact Center van de Pensioendienst.....	74
Het Contact Center BETALINGEN van de Pensioendienst	74
Een Pensioenpunt bezoeken	75
U hebt een klacht?	77

Enkele woorden over de Pensioendienst

Op 1 april 2016 zijn de Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS) en de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) gefuseerd om samen de Federale Pensioendienst - kortweg FPD of dé Pensioendienst - te vormen.

Opdracht

De FPD:

- geeft op een heldere manier advies en informatie over het pensioen, via verschillende kanalen die aangepast zijn aan de behoeften en aan de doelgroepen;
- berekent de pensioenen van de werknemers, de ambtenaren, en de IGO op basis van gegevens die tot zijn beschikking gesteld worden; vervolgens betekent hij hun rechten aan de (toekomstige) gepensioneerden;
- betaalt de pensioenen van de werknemers, de ambtenaren, de zelfstandigen en ook de IGO, en verbindt zich ertoe een correcte en stipte betaling aan zijn klanten te verzekeren;
- ondersteunt het beleidswerk, door zijn gegevens, zijn analyses en zijn expertise op strategisch, juridisch, financieel en actuair gebied ter beschikking te stellen van de politieke beslissers.

De Pensioendienst contacteren

Via mypension.be

Via uw online dossier op mypension.be kunt u uw gegevens 7d/7 en 24u/24 raadplegen en wijzigen.

U kunt uw vragen ook online doorsturen.

Hoe?

Gebruik een kaartlezer en uw identiteitskaart (e-ID) met uw pincode om op een beveiligde manier in te loggen in uw persoonlijk dossier.

Het Contact Center van de Pensioendienst

Per telefoon

U kunt het Contact Center bereiken via de **Pensioenlijn 1765** (gratis vanuit België) (+ 32 78 15 1765 betalend vanuit het buitenland). Het Contact Center is alle werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur (behalve vrijdag tot 16.00 uur). De **Pensioenlijn** is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen de 2 pensioeninstellingen (FPD en RSVZ).

Per mail

cc@sfpd.fgov.be

Per brief

Federale Pensioendienst
Zuidertoren – 1060 Brussel

Vermeld bij elk contact uw rijksregisternummer (uw omgekeerde geboortedatum + 5 cijfers).
U vindt het op de keerzijde van uw identiteitskaart.

Het Contact Center BETALINGEN van de Pensioendienst

Per telefoon

Gratis vanuit België via de **Pensioenlijn 1765** + code 6151
Betalend vanuit het buitenland: + 32 78 15 1765 + code 6151
Bel naar het nummer **1765** en luister aandachtig naar de instructies:
druk **1** voor Nederlands,
druk vervolgens **opnieuw op 1**
geef dan de **code 6151** in
en maak uw keuze in functie van de reden van uw oproep.

Per mail

ccpay@sfpd.fgov.be

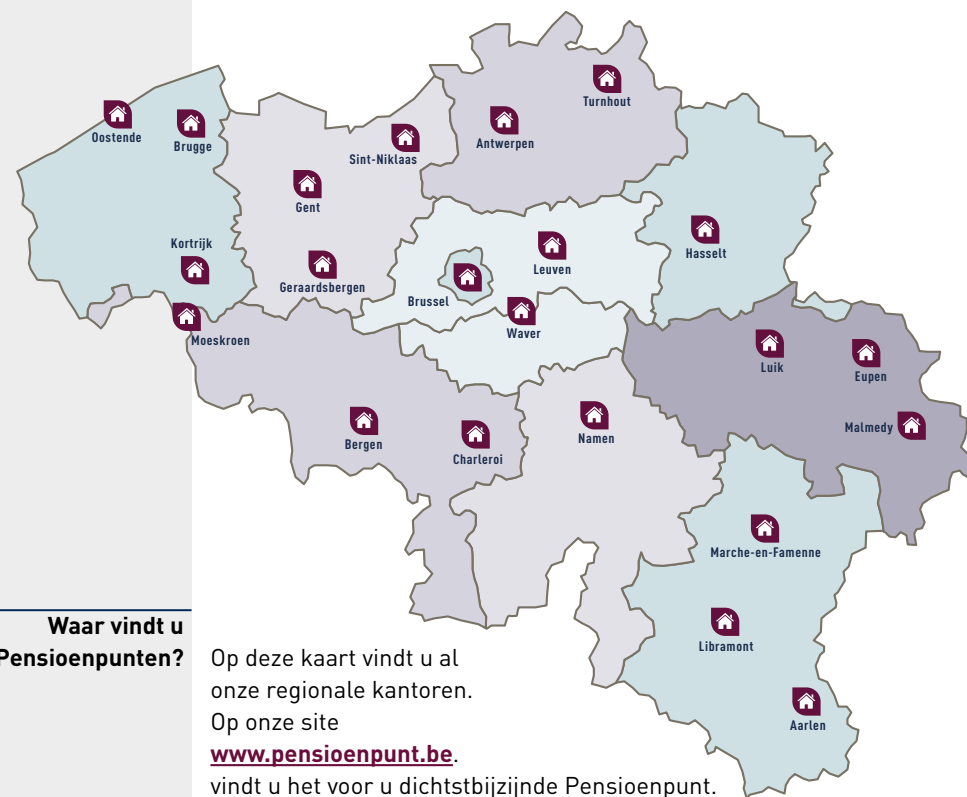
Per brief

Federale Pensioendienst -
Dienst Betalingen (Ambtenarenpensioenen)
Zuidertoren -1060 Brussel

De Pensioendienst contacteren

Een Pensioenpunt bezoeken

In de **Pensioenpunten** kunt u rechtstreeks in contact komen met speciaal opgeleide FPD-medewerkers. Ze gebruiken hun jarenlange ervaring om te antwoorden op uw algemene of concrete vragen over de pensioenen van ambtenaren, van werknemers en ook van zelfstandigen.

Waar vindt u de Pensioenpunten?

Op deze kaart vindt u al onze regionale kantoren.

Op onze site

www.pensioenpunt.be.

vindt u het voor u dichtstbijzijnde Pensioenpunt.

U houdt er best rekening mee dat de bezoekers tijdens de onthaaluren zonder afspraak onthaald worden in volgorde van aankomst.

Sommige Pensioenpunten ontvangen u op afspraak, zodat u lange wachttijden kunt vermijden. Op onze website kunt u zien waar dit mogelijk is, en welk nummer u daarvoor moet bellen.

De Pensioendienst contacteren

Een Pensioenpunt bezoeken

Enkele praktische tips

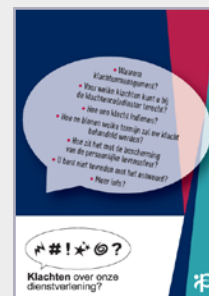
- Bereid uw vragen goed voor:
 - neem zoveel mogelijk documenten en gegevens in verband met uw vraag mee;
 - en
 - breng ook een document mee waarop uw rijksregisternummer vermeld staat.
- Dikwijls kan de medewerker van het Pensioenpunt u meteen helpen, maar soms gebeurt het ook dat hij uw gegevens noteert om bijkomende gegevens op te zoeken, en u vraagt om op een volgend Pensioenpunt terug te komen. Hou er dus rekening mee dat u soms wat moet wachten. Het kan tijd vragen om in een specifiek geval een volledig antwoord te geven.

U hebt een klacht?

U bent het niet eens met een beslissing die door de Pensioendienst is genomen (toekenning pensioenrecht, pensioenbedrag, ...), u vindt dat u te lang op een antwoord of een beslissing hebt moeten wachten, u bent niet tevreden over het gedrag van een FPD-medewerker, de bereikbaarheid of de gegeven informatie? **U kunt hierover een klacht indienen.**

Hoe dient u in de praktijk uw klacht in?

- 1 De eenvoudigste manier: gebruik het bestaande klachtenformulier. Dat kunt u verkrijgen:
 - op onze website;
 - aan het onthaal van de Pensioendienst;
 - in de Pensioenpunten;
 - via het Contact Center van de Pensioendienst: telefonisch via de **Pensioenlijn 1765** (gratis vanuit België).
- 2 U stuurt het volledig ingevulde en ondertekende formulier per post ter attentie van de klachten-coördinator, Zuidertoren, 1060 Brussel of via mail naar: klachten@sfpd.fgov.be.
- 3 U kunt ook een gewone brief sturen, maar vermeld dan zeker altijd de volgende gegevens zodat de Pensioendienst uw klacht kan behandelen:
 - uw naam en uw voornaam;
 - uw rijksregisternummer (uw omgekeerde geboortedatum +5 cijfers), vermeld op de keerzijde van uw identiteitskaart;
 - uw adres;
 - uw telefoonnummer en/of uw mailadres.
 Verder vermeldt u:
 - duidelijk dat u een klacht hebt;
 - zo concreet en duidelijk mogelijk waarover u een klacht hebt.

Klachten over onze dienstverlening?

Meer informatie over klachtenmanagement vindt u:

- op onze website www.pensioendienst.fgov.be, in de rubriek 'contact';
- in onze brochure '[Klachten over onze dienstverlening?](#)'